

JUGENDBYEN I VEKST

En visuell veileder for et utviklingsrettet
Ålesund

Olav Johannes Deinboll og Karoline Smenes

Hovedveileder: Kerstin Höger
Biveiledere: Markus Schwai og Kine Angelo

Fakultet for arkitektur og design, institutt for arkitektur og planlegging
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Masteroppgave i arkitektur, vår 2020

INNHOLD

- 01 SAMMENDRAG
- 03 ÅLESUND VAKNER
- 06 OM DEN VISUELLE VEILEDEREN
- 09 DEL 1: ANALYSE OG ANBEFALING
- 52 DEL 2: VISUELLE EKSEMPLER
- 95 KILDER

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven gjenoppdager Jugendbyen Ålesunds arkitektoniske og urbane kvaliteter. Basert på en gjennomgående analyse av byens kulturmiljø og identitet, foreslår prosjektet en visuell veileder for Jugendbyen Ålesunds fremtidige utvikling.

Ålesund er under høyt utviklingspress og står i fare for å miste sin særegne identitet og kvaliteter. Derfor er det et behov for retningslinjer for design som tar utgangspunkt i kulturarven, spesielt rettet mot områder tett på den historiske byen. Den foreslåtte veilederen bygger på karakteristiske trekk ved Jugendbyen. Den diskuterer hvordan disse kan anvendes i en definert hensynssone for tilpasning til et urbant bygningsmiljø av høy kulturhistorisk verdi. Veilederen er ment som

et verktøy for politikere, arkitekter, planleggere og utviklere. Målet er å skape et rammeverk for samtidsarkitektur og byforming som hjelper å videreutvikle Ålesund og forsterke Jugendbyens identitet.

Oppgaven er strukturert i tre deler. Delene består av de grunnleggende registreringene, samt veilederens to deler, "Del 1: Analyse og anbefaling" og "Del 2: Visuelle eksempler". De grunnleggende registreringene består av undersøkelser av byens historiske utvikling, forvaltningsplaner og strategier for kulturmiljøer, samt en detaljert registrering av bygninger i Jugendbyen, inkludert farger, materialer og fredede fasader. Registreringene er fundamentet for andre del av oppgaven, analysen, hvor de mest karakteristiske delene av Jugendbyen er destillert til anbefalinger.

I tredje del av oppgaven, de visuelle eksemplene, blir anbefalingene videreutviklet til designregler. Reglene har til hensikt å være et rammeverk for fremtidige prosjekter. Disse er deretter diskuterte i relasjon til den historiske byen, for å definere i hvilken grad og hvor strengt de burde anvendes i nye byformingsprosjekter og byggeprosjekter.

Anvendelsen av reglene er avhengig av sted og kontekst. Dersom et sett regler tøyes i en kategori, må reglene for de andre kategoriene tas hensyn til i større grad. Ved tilpasningslinjene i hensynssonen bør reglene anvendes heller strengt, mens det er mer frihet i regelbruk i områdene som ikke er i direkte relasjon til kulturmiljøet og som ligger lenger unna tilpasningslinjene. Målet med veilederen er ikke å gjenskape

Jugendbyen, men å lære av den og la seg inspirere av dens kvaliteter. Fra undersøkelsene og funnene i oppgaven, ser det ut til at reglene for morfologi, typologi, farge og materialer er mest betydningsfulle for bevaringen av identiteten til byen, mens nærhet i fasadeuttrykk er mer sekundært så lenge reglene for de andre kategoriene er overholdte.

Det neste steget etter denne oppgaven, er å anvende den visuelle veilederen på fremtidige prosjekter på Sørsida. Mens byen Ålesund vokser, er veilederen ment å raffineres og anvendes på andre utviklingsområder tett på den historiske murbyen.

Forarbeid

Del 1

Del 2

Registreringer

Prosess

Jugendbyen i vekst
-En visuell veileder for et
utviklingsrettet Ålesund

Grunnlag

Appendiks.

Hvordan lese oppgaven:

Den visuelle veilederen består av Del 1 og Del 2. Disse er samlet i dette heftet.

Registreringene er i et eget hefte og vil bli referert til gjennom veilederen (Smenes og Deinboll, 2020). Alle registreringer av farger, materialer, fasader, historisk utvikling og utdrag fra vernedokumenter ligger der.

Prosessheftet har vært et verktøy for å huske våre tanker og refleksjoner fra uke til uke. Dette regnes derfor som appendix.

ÅLESUND VAKNER

Ei havørn flyg over sundet og over meg.

Byen ligg i stillheit, kun avbroten av den påbyrjande biltrafikken.

Eit vindaugsglas som opnast i veggen på Hotell Brosundet.

Berre amerikanarar, spanjolar og franskmenn er vakne nok til å gå i byen no.

Ei kråke står på taket av ei sjøbu saman med nokre trøtte måser.

Dei fleste båtane som ligg her er fritidsbåtar, eit par tauebåtar og nokre større fiskebåtar.

Dei små sjarkane ligg andre stader.

To små seilskuter ligg ved Hotell Brosundet.

Sikkert like mykje brukt som veteranbilar.

Kanskje nokon tar dei ut på søndagstur?

Haustsola kryp nedover veggane.

Snart ligg Brosundet bada i sol.

Foto av Brosundet (Foto: privat)

Brosundet og Aspøya, med Aspøy skole på toppen (Foto: privat)

Apotekergata til venstre og byfjellet Aksla over (Foto: privat)

OM DEN VISUELLE VEILEDEREN

Målet med veilederen

Den visuelle veilederen består av Del 1 som inneholder analyse og anbefaling, samt Del 2 som viser visuelle eksempler på hvordan anbefalingene kan brukes.

Målet med veilederen er å ivareta og styrke byens identitet samtidig som man utvikler Sørsida og andre utviklingsområder tett på den historiske bykjernen. Veilederen tar utgangspunkt i kvaliteter ved Jugendbyens morfologi og typologier, formspråk, materialer og farger.

Anbefalingene og de visuelle eksemplene i veilederen baserer seg på tendensene funnet i analysene og hvordan disse særegne kvalitetene kan videreføres i ny bebyggelse.

Det er viktig å kunne fortsette å utvikle byen, men inngrep og utvidelser tett på det sårbare historiske bymiljøet burde skje på byens premisser.

Utvikling med fokus på stedsidentitet

Ålesunds fysiske kjennetegn handler om hvordan bebyggelsen følger topografien, bebyggelsens størrelse, plassering og form, hvilke rom som dannes mellom bygningene og hvilke farger og materialer som er i byens gater.

Jugendbyen har mye å lære oss når det gjelder romlige og estetiske kvaliteter. Ved å bruke elementer fra det lokale bygningsmiljøet kan man etablere et slektskap med en mod-

erne tolkning. Arkitektur bærer preg av sin tid, men kan styrke stedsidentiteten ved å vise slektskap til stedet og lokal byggeskikk.

Sørsida

Sørsida i Ålesund er et havneområde bygget på landfyllinger, for det meste i perioden 1929-1976, men noe av området ble fylt ut før 1900 (Smenes og Deinboll, 2020, s. 6-11).

Her ligger også byens bussterminal, Terminalen(1), som har et tilbygg brukt til kulturelle formål. Sjøkanten

blir brukt av cruisebåter. Tollbygningen(2) blir i dag brukt til bryggeri.

Sørsida står foran en stor utbygging som skal ligge tett på den historiske murbyen. I 2011 ble prosjektet "Sundbyen" av JaJa Architects kåret til vinnerforslag for utbyggingen. (Smenes og Deinboll, 2020, s. 12-14). Med Sundbyen som utgangspunkt,

diskuterer veilederen hvordan karakteristiske trekk ved byen kan videreføres i området.

I tråd med Riksantikvarens bystrategi, bør nye prosjekter tilpasses gjennom mindre kontrast til den historiske bebyggelsen. Dette er særlig viktig med tanke på at Sundbyen skal avslutte byens viktigste

historiske byrom, Brosundet (Riksantikvaren, 2017, s.11).

Med god tilpasning, vil Sørsida bidra til attraktive byrom, styrke det kulturhistoriske bymiljøet, samt byen som merkevare. En by med en sterk identitet er en kulturell, opplevelsesmessig og økonomisk ressurs. Folk kommer til Ålesund nettopp

for å se den vakre jugendbyen. Da er det viktig at nye bydeler bidrar til å styrke de kvalitetene som gjør den attraktiv. Sørsida kan med høy kvalitet og god tilpasning til murbyen bli fremtidens kulturmiljø.

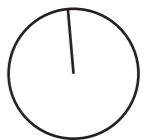
Orienteringskart

Gjennom veilederen vil disse stedene i kartet nevnes:

01. Aspøya
02. Aspøy skole
03. Aspegata
04. Ålesund kirke
05. Kirkegata
06. Prestegata
07. Langeberggata
08. Hellegata
09. Apotekergata
10. Apotekertorget
11. Brosundet
12. Lorkenestorget
13. Lorkenesgata
14. Karl Eriksens Plass
15. Dronning Sonjas plass
16. Skansegata
17. Fabrikkgata
18. Nørvøya
19. Gjerdegata
20. Keiser Wilhelms gate
21. Storgata
22. Kiperviktorget
23. Kipervikgata
24. Terminalen
25. Tollbygningen

20 100 200 300

DEL 1:
ANALYSE OG
ANBEFALING

INNHOLD

- 11 OM ANALYSE OG ANBEFALING
- 15 HENSYNSSONE
- 17 MORFOLOGI
- 29 FASADETENDENSER
- 36 FARGE
- 43 MATERIAL

OM ANALYSE OG ANBEFALING

Om analysene og anbefalingene

Temaene for analysen og anbefalingene er etableringen av en hensynsone, byens morfologi og typologier, fasadetendenser, samt farger og materialer.

Anbefalingene er grupperte sammen med analysen for hvert sitt tema.

Registreringskartet:

Kartet baserer seg på spesialområdet for vern i Verne - og byforming-splanen (Smenes og Deinboll, 2020, s.22). Det området som er registrert er der spesialområdet og gjenreisningsbebyggelse fra 1904-1915 overlapper.

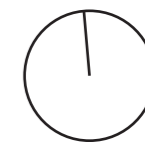
Registreringsområdet er noen av de eldste gateløpene og romdannelsene i byen, nemlig Brosundet, Kirkegata, Apotekergata og Kongens gate.

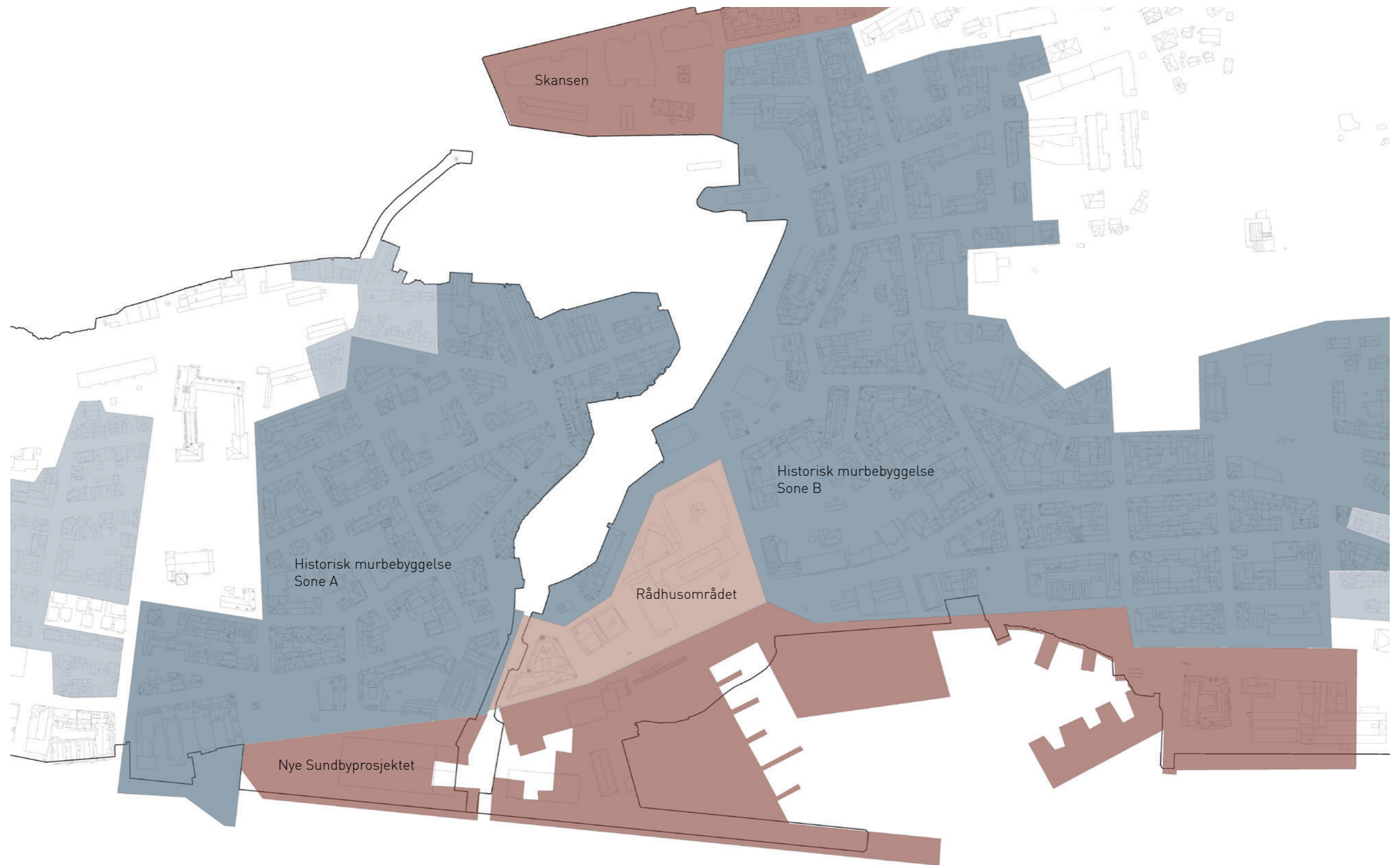
Kartet har vært et verktøy for å finne det identitetsbærende ved murbyen.

- Spesialområde
- Gjenreisningsbebyggelse
- Gjenreisningsb. i Sp. Område
- Murgrensene

20 100 200 300

Sonekart

Dette kartet baserer seg på sonene fra verne - og byformingsplanen (Ålesund kommune, 2001, s.23). Vi har slått sammen sone A og B, siden

disse områdene består av historisk murhusbebyggelse. Registreringsområdet ligger innenfor denne sonen. Sundbyprosjektet kommer til å ligge tett på sone A og B.

- Murbyen, sone A +B
- Sundbyprosjektet og Skansen
- Rådhusområdet
- Trehusmiljø

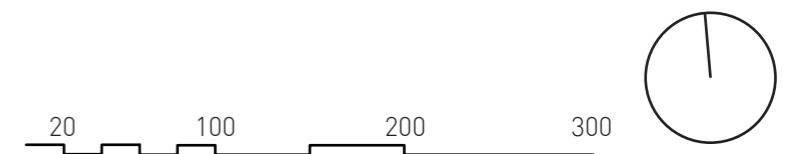

Fokusområde

Det røde området viser utstrekningen av Sundbyprosjektet. Den stiplede røde linjen viser fokusområdet.

Anbefalingene er gjeldene for hele området, men bruken av disse blir diskutert innenfor fokusområdet i Del 2.

HENSYNSSONE

Grunnlag for hensynssone:

Ålesunds historiske bydeler er registrert på Riksantikvarens NB-liste over områder av nasjonal kulturhistorisk verdi (Smenes og Deinboll, 2020, s. 26).

Dette kan gi grunnlag til å etablere Sørsida som en hensynssone for tilpasning til tilstøtende kulturmiljø.

Hensynssonekart

Her vises området for en foreslått hensynssone. Denne har tilpasningslinjer mellom Sørsida og den historiske bebyggelsen, samt gjennom byens viktigste byrom, Brosundet.

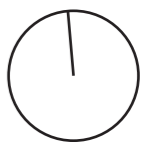
Ved linjene vil alle anbefalingene for morfologi, volum, fasade, materialer og farge være strenge, ettersom det i disse områdene er hvor Sundbyen møter den historiske murbyen.

Det er altså ikke langs de stiplede linjene man burde gi dispensasjoner.

Hvor strengt hver kategori forholder seg til resten av sonen vil stå sammen med anbefalingene.

20 100 200 300

MORFOLOGI & TYPOLOGI

Byens morfologi

Morfologien i Ålesund kjennetegnes ved det særegne bylandskapet som bebyggelsen, gatenettverket og terrenget danner sammen.

Gaterommet, bygningsvolumer og typologienes plassering utgjør til sammen et avtrykk som er unikt for byen Ålesund.

Gatestruktur

Her vises de viktige fysiske og visuelle forbindelsene gatestrukturen danner, særlig til byens vannrom.

Gatene er sammensatt av gatestrukturen fra før brannen med den som kom etter. Dette på grunn av manglende tid og ressurser til omregulering (Smenes og Deinboll, 2020, s. 6).

Derfor har man enkelte gater som er krummet etter terrenget, som Kirkegata og Kongens gate.

Gatebreddene ble etter brannen satt til 12,5 meter og 20 meter for gatene som markerer murgrensene gjennom Aspegata, Gjerdegata og Fabrikkgata (Smenes og Deinboll, 2020, s.7).

Anbefaling

Visuelle og fysiske forbindelser det er viktig å videreføre til Sørsida er markert som stiplede, f.v.Langeberggata, prestegata, selve Brosundet, Lorchenesgata samt utløpet av Karl Eriksens plass. Typisk gatebredde på 12,5 burde videreføres.

Eldre plassdannelser

De eldre byrommene som vises er baserte på historiske kart fra 1915 og 1929 (Smenes og Deinboll, 2020, s. 7 og 8). Disse omfatter i hovedsak små torg og utløp til sjøen.

Småtorgene er plassert mot sjøen, ofte med sjøtrapper, slik som Apotekertorget og Lorkenestorget. De er definerte steder og møteplasser. Flere har mistet kontakten med sjøen på grunn av landfyllinger.

Nyere plassdannelser

Disse er for det meste større enn de historiske byrommene, og med unntak av Rådhusetorget er det areal på landfyllinger. Disse bærer ikke preg av å være oppholdsareal og er lite definerte som byrom.

Anbefaling:

De historiske plassdannelsenes størrelse, karakter og plassering på enden av gater i tilknytning til vannet er kvaliteter byens fremtidige byrom burde ta opp i seg, gjerne i kombinasjon med sjøtrapper.

- Plassdannelser fra 1904-1929
- Plassdannelser fra etter 1947

Urbane Typologier

Kartet er basert på gjenreisningsbebyggelse fra 1904-1915. Bygninger som ikke er gjenreisningsbebyggelse er hvite i kartet (Smenes og Deinboll, 2020, s. 22-24).

De urbane typologiene består av bygårdskvartaler, åpne og lukkede, samt sjøbuene som står langs sundet og ut mot sjøen. Utenfor sundet ligger sjøbuene med kortsiden mot vannet, antagelig for å få mindre vindlast fra sterk vind fra havet. Typologiene kommer også tydelig frem på kartet fra 1929 (Smenes og Deinboll, 2020, s. 8).

Før Skansegata ble bygget ut, dannet sjøbuene i sundet en tydelig vegg mot vannet. Kvartalene er definerte som lukka dersom de ikke er tilgjengelige for gjennomgang og oppleves som private.

Anbefaling:

Den mest typiske bebyggelsen inne i sundet er lineær, med kvartalsbebyggelse lenger bak. Bebyggelsen ved sjøfronten ligger med kortsiden ut. Kvartalene varierer mellom å være åpne og lukkede. Denne formen for typologisk organisering av bebyggelsen burde videreføres.

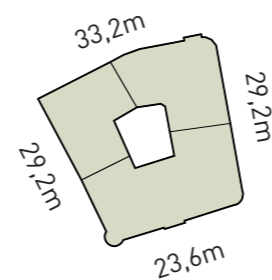
- Sjøbuer
- Åpne bygårdskvartaler
- Lukkede bygårdskvartaler
- Frittstående hus og annet

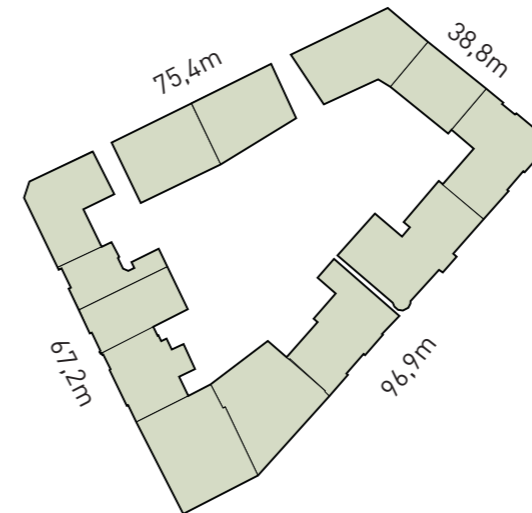
20 100 200 300

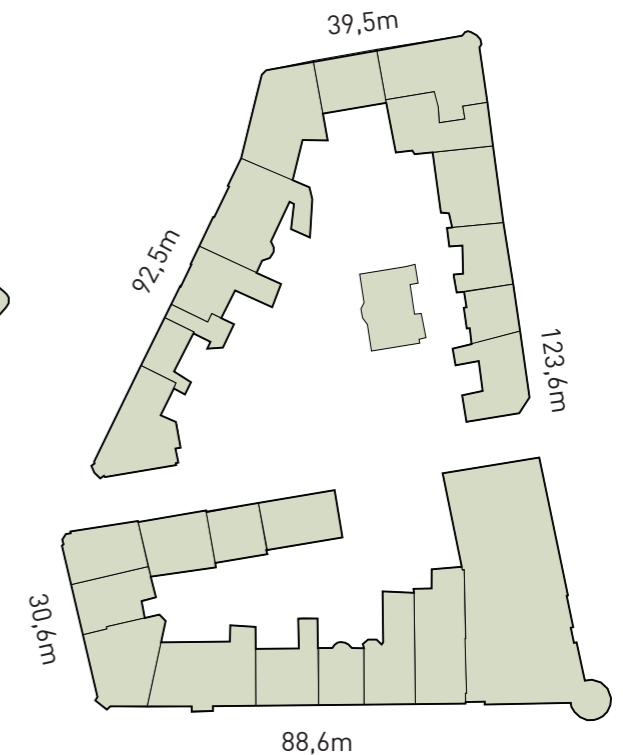
De tre eksempelkvartalenes plassering i byen.

Kvartal 1, mot Apotekergata & Kirkegata.

Kvartal 2, mot Hellegata og Kirkegata.

Kvartal 3, mot Storgata og Kongens gate.

Bygårdskvartaler

De typiske bygårdskvartalene i Ålesund har 3-4 etasjer.

Åpne kvartaler har offentlige funksjoner som skole, lekeplass, gjennomfartsårer, eller bare ubebygget areal. Lukkede kvartaler har en privat karakter, selv med mindre åpninger i kvartalet. Begge former for kvartal har en uniform byggelinje ut mot gatene.

Hjørnene på både kvartaler og sjøbuer er ofte markerte ved at de er kuttet diagonalt eller rundet av. Dette gir små plassdannelser i gatekryssene, likt Cerdá's byutvidelse i Eixample-distriktet i Barcelona.

Over til høyre er en analyse av leng-

dene på tre kvartaler med stor variasjon i størrelsene.

Gjennomsnittslengden på kvartalene varierer fra 28,8 meter til 75 meter noe som vil si et gjennomsnitt på 58 m. Da byen ble gjenreist skulle kvartalene ha en lengde på maksimalt 100 meter og et areal på under 4000 kvm. (Smenes og Deinboll, 2020, s. 7)

Anbefaling:

Viderefør en kvartalstruktur der kvartalenes lengde ikke overgår byens lengste kvartal på 124 meter og heller ikke noe kortere enn 24 meter. Kvartaler uten offentlig program anbefales lukket eller med portrom for å sikre privatliv. Kvartalshjørner bør rundes av.

Lengde kvartal 1

Makslengde: 33,2m
Minste lengde: 23,6m
Gjennomsnittslengde: 28,8m

Lengde Kvartal 2

Makslengde: 96,6m
Minste lengde: 38,8m
Gjennomsnittslengde: 69,5m

Lengde Kvartal 3

Makslengde: 123,6m
Minste lengde: 30,6m
Gjennomsnittslengde: 75,0m

Bygningstypologier

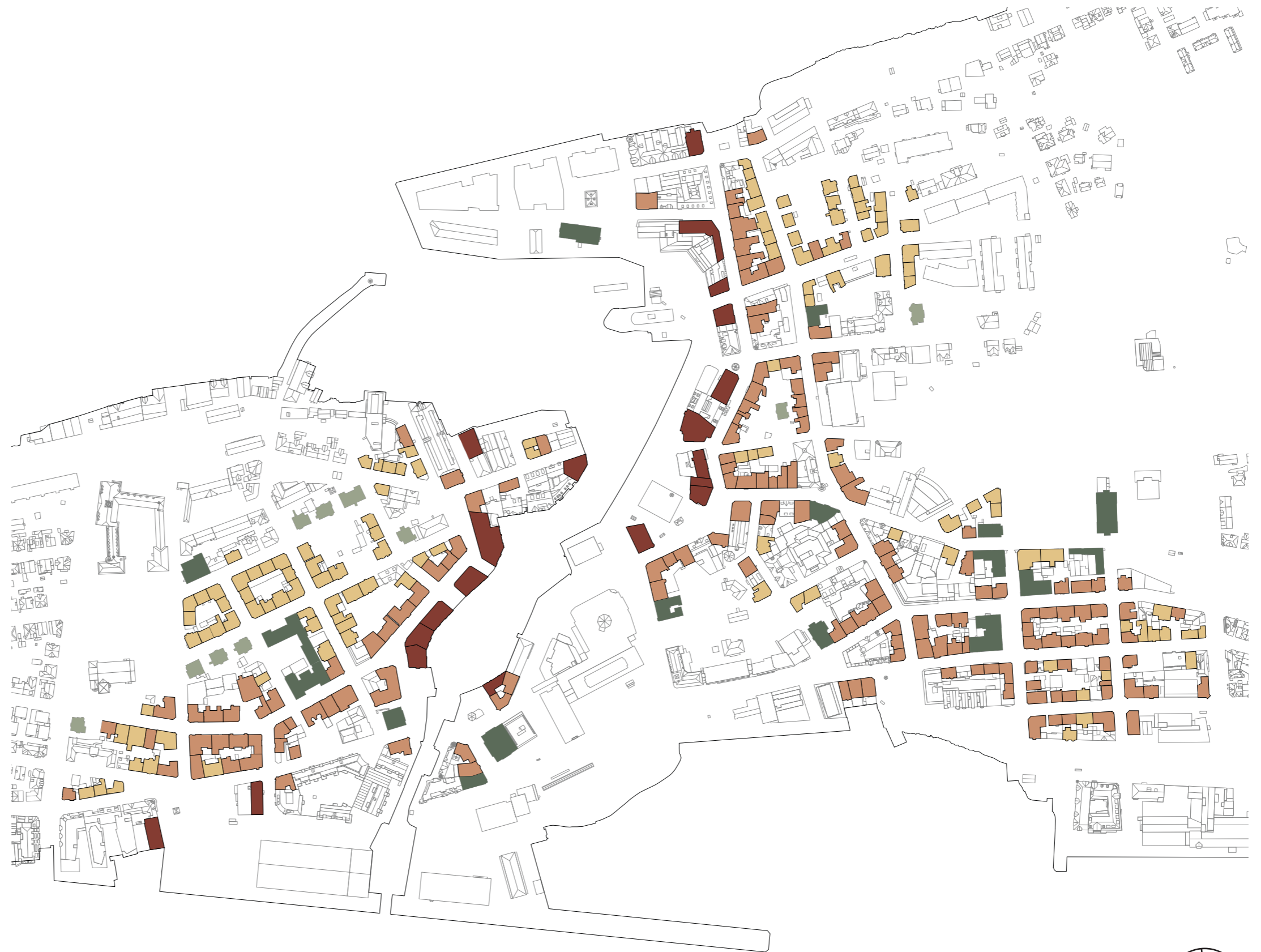
De mest typiske bygningstypologiene i bykjernen er sjøbuer, boligbygårder og bygårder med bolig og næring. Dette i tillegg til forsamlingshus og frittstående hus. Typologienes utforming og plassering er sterkt preget av funksjonen de er bygget for.

Av plasseringen til sjøbuene ser man at Brosundet og sjøfronten var episentere for næringsaktivitet og fiskeri. Bygårder med bolig og næring ligger langs gatene rett bak og boligbygårder bak de igjen. Strøkene blir mer private jo lenger bort fra Brosundet man kommer.

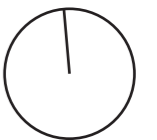
Anbefaling:

Viderefør program som forsterker Brosundet og sjøfront som senter for aktivitet, med mer privat karakter vekk fra disse.

- Sjøbuer
- Bygårder med bolig og næring
- Boligbygårder
- Forsamlingshus
- Frittstående hus eller villaer

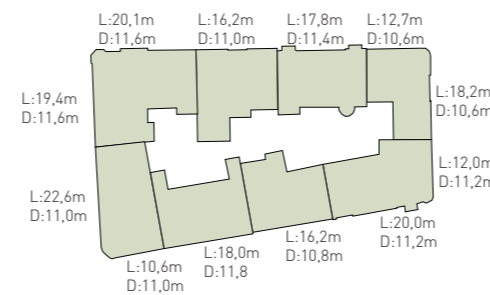

20 100 200 300

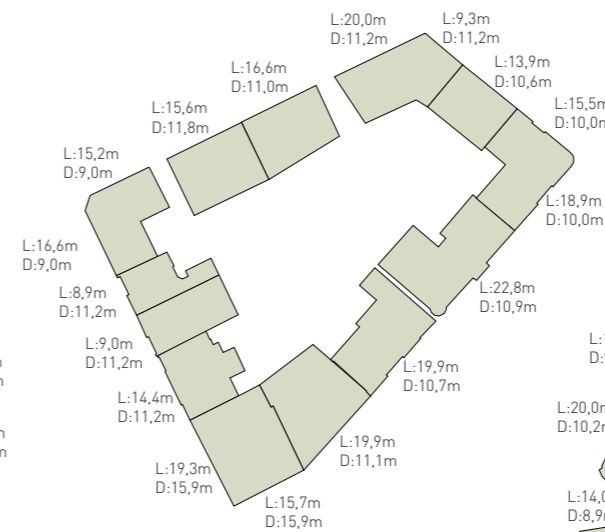

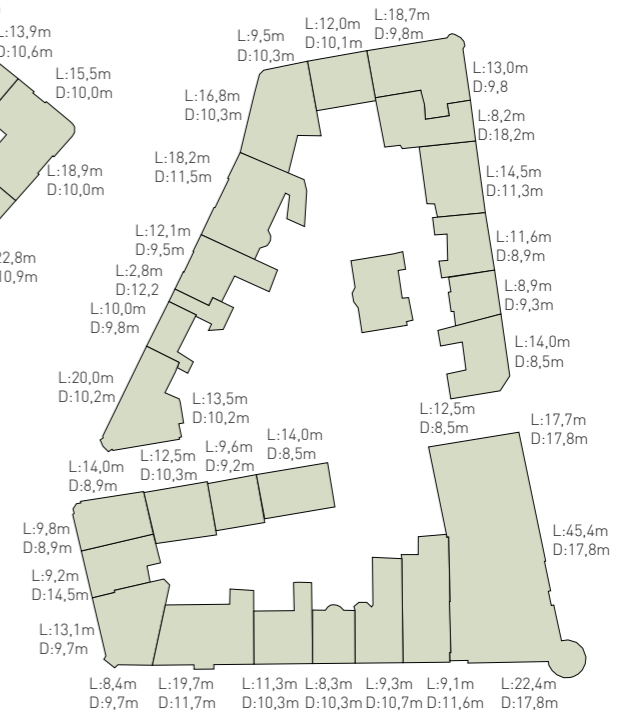
De tre eksempelkvartalenes plassering i byen.

Kvartal 1, mot Langeberggata og Kirkegata.

Kvartal 2, mot Hellegata og Kirkegata.

Kvartal 3, mot Storgata og Kongens gate.

Bygårdsbygninger

Kvartalstrukturen i Ålesund er delt inn i mindre bygårder. Her undersøkes størrelsen på bebyggelsen i de samme kvartalene.

Gjennomsnittslengdene til fasadene er mellom 13 m og 18 m. Den lengste fasaden er 45 m, den korteste 2,8 m. Gjennomsnittet for husene i alle tre kvartalene ligger rundt 16 m.

Dybden på bebyggelsen varierer fra 8,5 m til 18,2 m med en gjennomsnittlig dybde på 11,1m.

Det er nærliggende det Verne og byformingsplanen oppgir om bygårdsfasadens lengder. På Aspøya varierer det fra 11 m - 22 m. På Nørvøya varierer de fra 4 m - 28 m.

(Ålesund kommune, 2001, s26, 27, 34 og 35).

Lange kvartaler deles dermed opp i mindre flater. Hver bygning er utført av forskjellige arkitekter og har derfor stor variasjon i uttrykk. Dette bidrar til opplevelsen av Ålesund som et attraktivt bymiljø.

Anbefaling:

Bygårdsbygningers fasadelengder bør være rundt 13 m - 18 m. Fasadelengder fra minimum 2,8 m til maksimum 28 m kan gi mer variasjon. Fasader lengre enn dette bør deles opp. Dette kan forsterkes ved bruk av forskjellige arkitekter.

Bygningsdybden bør variere mellom 8 m - 18 m. Bygninger med særskil-

te funksjoner kan være dypere. For å videreføre Ålesunds identitet er det bygningenes offentlige uttrykk som er viktigst, ikke bakgårdene.

Bygningsdimensjoner Kvartal 1

Makslengde: 22,6 m
Minste lengde: 10,6 m
Gjennomsnittslengde: 18,5 m

Maksdybde: 11,6m
Minimumsdybde: 10,6m
Gjennomsnittsdybde: 11,2m

Bygningsdimensjoner Kvartal 2

Makslengde: 22,8 m
Minste lengde: 8,9 m
Gjennomsnittslengde: 16,0 m

Maksdybde: 15,9m
Minimumsdybde: 9,0m
Gjennomsnittsdybde: 11,2m

Bygningsdimensjoner Kvartal 3

Makslengde: 45,4 m
Minste lengde: 2,8 m
Gjennomsnittslengde: 13,7 m

Maksdybde: 18,2m
Minimumsdybde: 8,5m
Gjennomsnittsdybde: 10,9m

De tre eksempelkvartalenes plassering i byen.

Bygningshøyde - Bygårder

Her vises de samme kvartalene, men med fokus på bygningenes gesimshøyde ut mot gata. Høyden er basert på avstanden mellom terreng og gesims, der denne er størst. Høydene er hentet fra terrengsnitt (Ålesund kommune, 2020).

Vi ser de utvalgte kvartalene har en gesimshøyde som varierer over gjennomsnittet på 11,3 m. Minimumshøyden ligger på 7,4 m og maksimalhøyden på 14,25 m.

Maksimalhøyden til mønet ble under gjenoppbyggingen satt til 15 meter innenfor murgrensene (Smenes og Deinboll, 2020, s. 7). Den generelle trenden er derfor en gesims som går i 11 m - 13 meters høyde. Gesimslin-

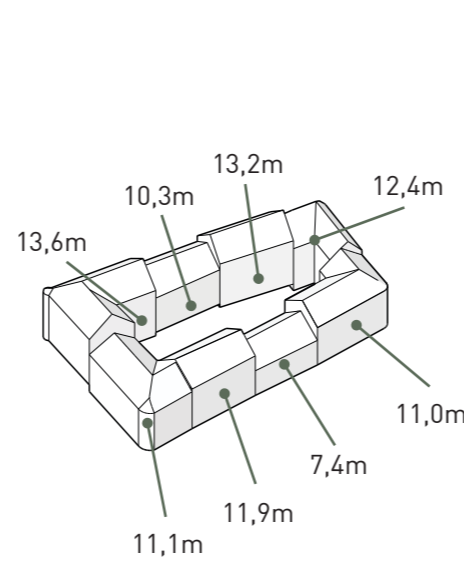
jen blir dermed variert, men ganske sammenhengende.

Ifølge Verne- og byformingsplanen har bygårdene på Nørvøya en gesimshøyde på 8,5 m - 14,5 m mens den på Aspøya ligger på 12 m - 14 m. Takvinkelen er som regel på 40-43 grader (Ålesund kommune, 2001, s. 26, 27, 34 og 35).

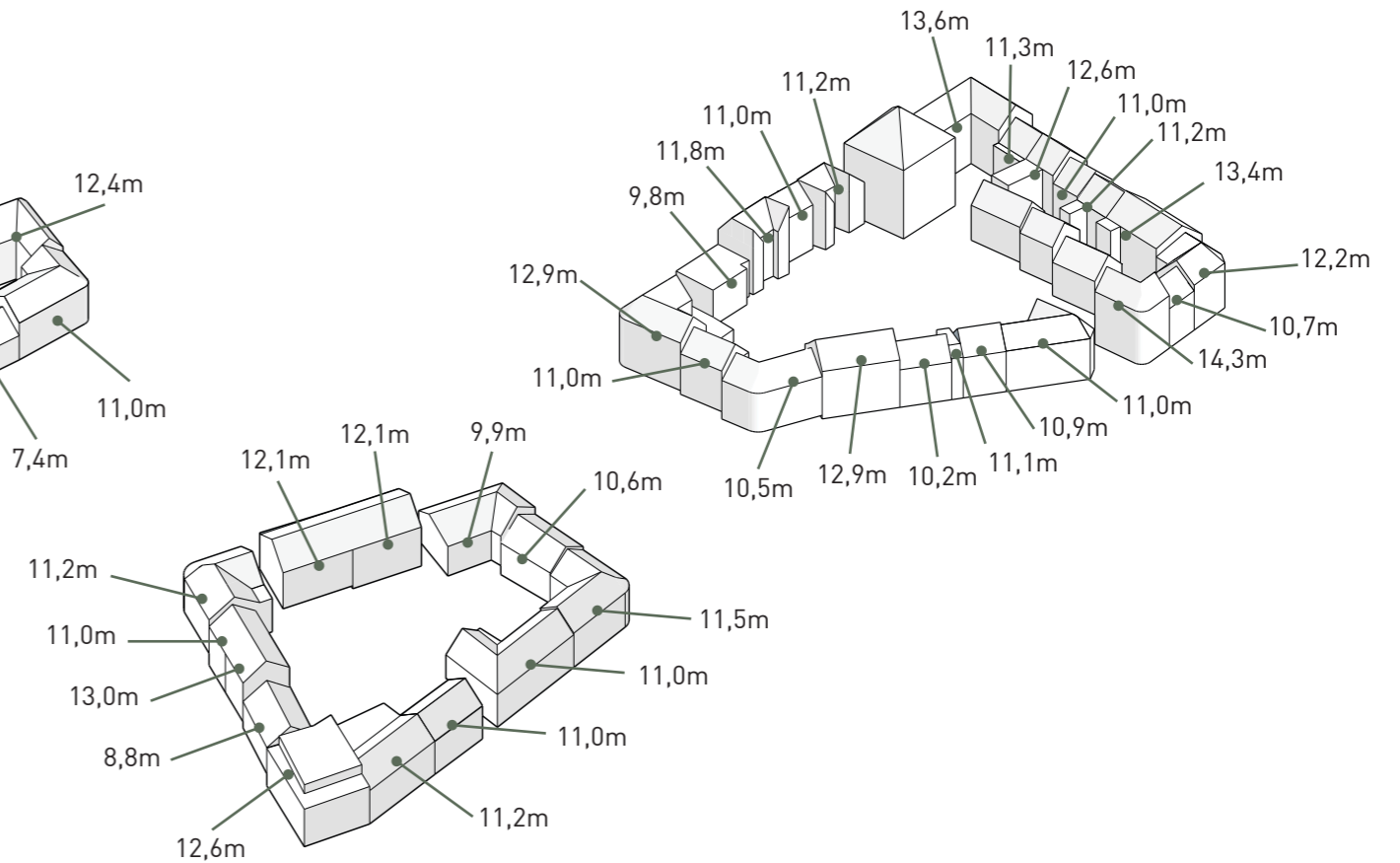
Når husene har denne høyden til gesims, bidrar det til et tydelig definert gaterom med en menneskelig skala og gode lysforhold.

Anbefaling:

Den nye bebyggelsen burde ivareta gesimshøydene i samme størrelsesorden langs linjene gjennom hensynssonen.

Kvartalet mot Langeberggata og Kirkegata.

Kvartalet mot Hellegata og Kirkegata.

Kvartalet mot Storgata og Kongens gate.

Bygges det høyere enn den historiske bebyggelsen, burde høydene trappes opp maksimum en etasje av gangen og gradvis vekk fra linjene. Dette fordi gesimslinjen i murbyen generelt ikke tar flere etasjer store hopp i høyde bortsett fra der det er terreng.

Kvartal 1

Makshøyde: 13,6m
Minste høyde: 7,4m
Gjennomsnittshøyde: 11,4m

Kvartal 2

Makshøyde: 13,0m
Minste høyde: 8,8m
Gjennomsnittshøyde: 11,2m

Kvartal 3

Makshøyde: 14,25m
Minste høyde: 9,0m
Gjennomsnittshøyde: 11,4m

Sjøbuenes lengder og dybder

Den lengste sjøbuen er 23,8 m, den korteste 6,7 m. Gjennomsnittet er på 26,8 m. Dybdene varierer fra 6,7 m til 23,8 m. Gjennomsnittsdybde er 16,5 m. Buene inne i sundet er noe bredere enn de som står ut mot sjøen.

De mest karakteristiske kjennetegnene ved denne bebyggelsen er at de forholder seg til sjølinja som byggelinje, er lineær, men kurves etter sjølinja.

Slik danner de en vegg mot vannet som brytes opp av gatenes utløp. Når de er sammenstilte, kommer lengden an på kvartalet bak.

Anbefaling:

Lineærbebyggelse bør ikke være lengre enn 23,8 m. Minimumslengden bør være 6,7 m. Dybden kan variere mellom 7 m til 24 m. Oppdelingen av den lineære bebyggelsen bør komme fra hvordan kvartalene bak er oppdelte.

Bygningshøyde - Sjøbuer

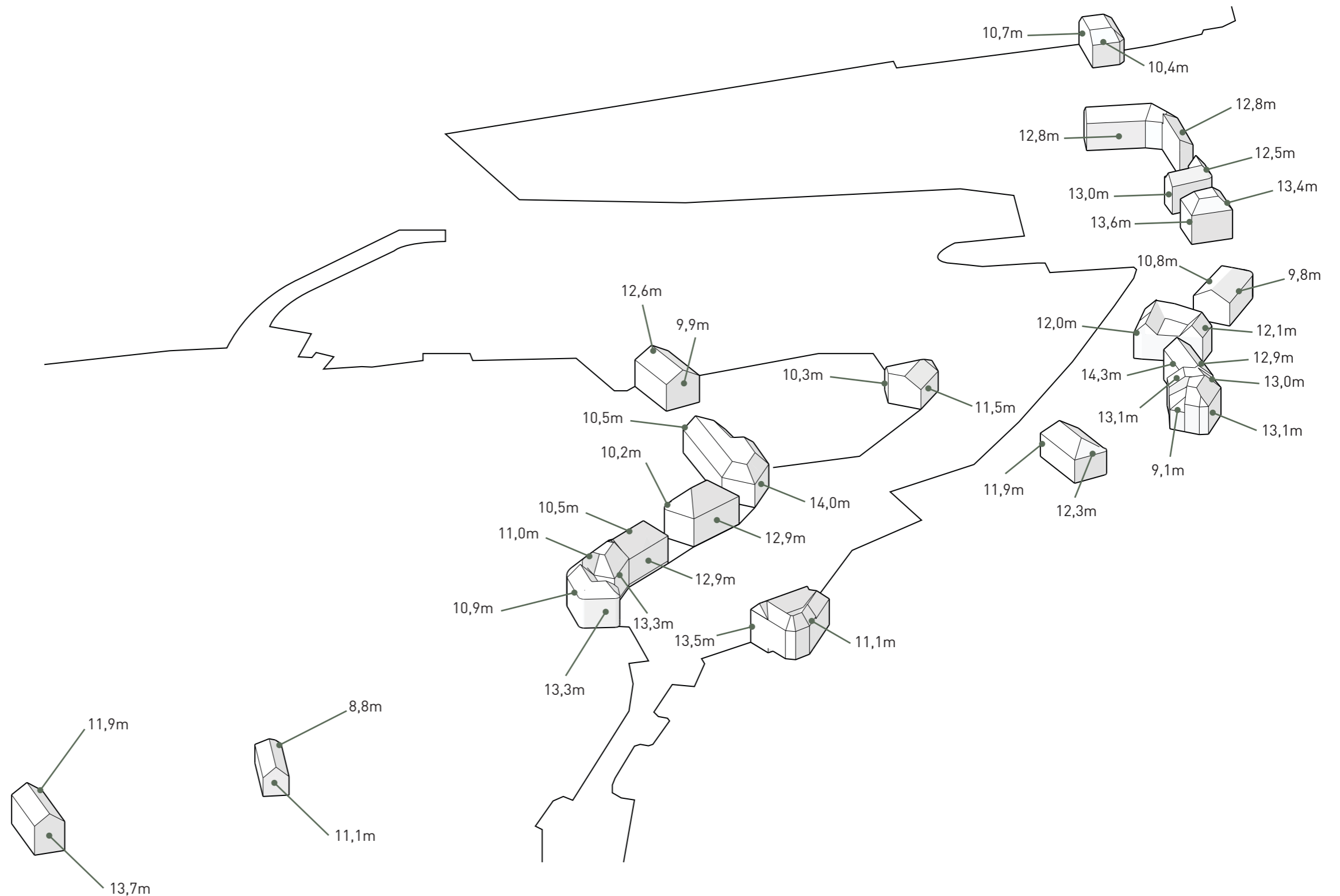
Sjøbuene definerer det mest karakteristiske byrommet i Ålesund. De henvender seg til både sjø, sund og gate. Fasaden ut mot vannet kan være noe høyere enn inn mot gata. Høydene er målt til gesims der fasaden er høyest i forhold til terrenget.

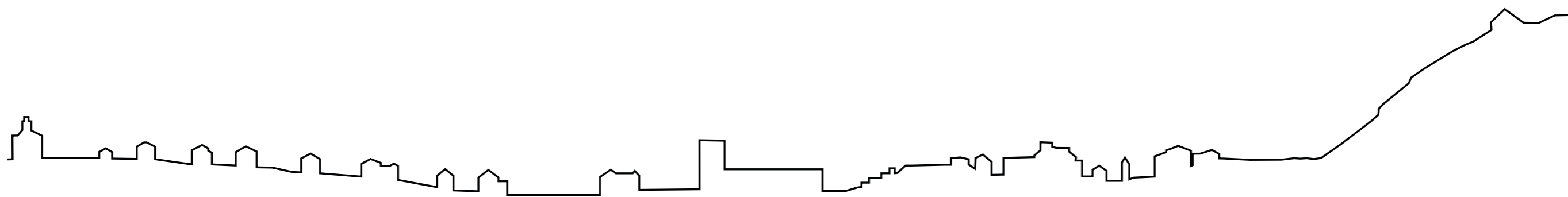
Den høyeste sjøbua har en gesimshøyde på 14m og den laveste ligger på 8,8m. Den gjennomsnittlige gesimshøyden ut mot vannet er 12,7m.

Dette stemmer godt overens med verne- og byformingsplanens anslag på 12-13 meter. (Ålesund kommune, 2001, s. 26). Gjennomsnittshøyden mot gata ligger på 11,0m.

Anbefaling:

For å ivareta sundet og sjøfrontens karakter må sjøbuenes gesimshøyde på rundt 13 meter videreføres ut sundet langs linja i den tenkte hennsynssonen.

Terrengsnitt gjennom Aspøya, Brosundet og Nørvøya.

Taklandskap

For husene i registreringsområdet, er saltak med møner parallelt med gateretningen den vanligste takformen.

Med en tilnærmet lik høyde for bebyggelsen trappes takene opp med de kuperte høyledragene.

Taklandskapet er en fremtredende del av utsikten fra populære tursteder som Fjellstua. Takene har samme betydning for uttrykket som en fasade, ettersom de er så godt synlige.

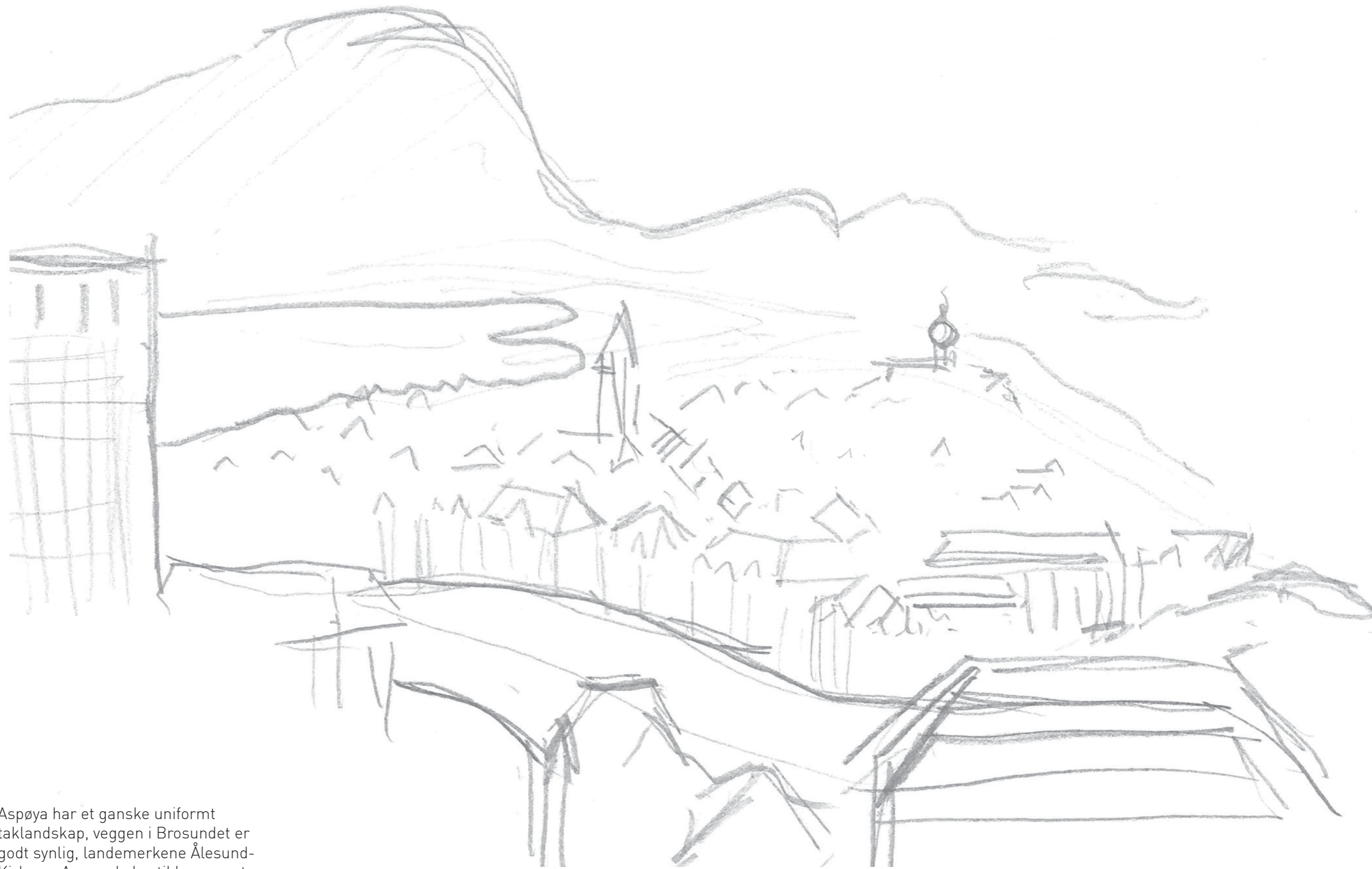
Takformer eller høyder som skiller seg ut blir dermed ekstra synlige i bysilhuetten. Dette er tydelig på skissen på neste side og i land-

skapssnittet over.

Når bygninger har en høyde eller form på taket som skiller seg ut fra dette landskapet, har de tradisjonelt sett hatt en viktig funksjon for lokalsamfunnet.

Anbefaling:

Ved utbyggingen av nye områder tett på bykjernen burde bygninger som skal huse hverdagslige funksjoner ha en høyde og takform som innordner seg det historiske taklandskapet.

Aspøya har et ganske uniformt taklandskap, veggene i Brosundet er godt synlige, landemerkene Ålesund-Kirke og Aspøy skole stikker seg ut med sine spir. Hessa er i bakgrunnen.

FASADETENDENSER

Om fasadetendensene

Fasadetendensene baserer seg på undersøkelser av de ti freda gjenreisningshusene. Hver av de ti freda husene ligger i Registreringsheftet (Smenes og Deinboll, 2020, s. 56-93).

Her oppsummeres funnene fra undersøkelsene av proporsjoner, hjørner, inndeling av fasade i horisontal og vertikal retning, samt bruk av fasadeelementer.

Formålet med fasadeundersøkelsene er å finne generelle trekk og diskutere om disse kan videreføres, uavhengig av stilarten. Analogi til trekkene kan brukes i hensynssonen for å skape slektskap mellom den nye bebyggelsen og Jugendbyen.

De ti freda

De freda husene vises med blå strek.
Husene i kartet er:

1. Langeberggata 3
2. Svaneapoteket
3. Bersetbua
4. Arbeideren
5. Kongens gate 10b
6. Kongens gate 12
7. Storgata 23
8. Enkefru Devolds villa
9. Parkgata 5
10. Keiser Wilhelms gate 40

- Freda hus
- Murgrensa
- Gjenreisningsbebyggelse

Langeberggata 3 har virkemidlene avrundet hjørne, tårn, gavl og balkonger (Smenes og Deinboll, 2020, s. 58).

Hjørner

Et hushjørne mot et veikryss er aldri uavsluttet. Hjørnene er avrundet eller avkappet.

Hvordan hjørnet er avsluttet varierer, sammen med hvor langt tårn og karnapp krager ut.

Hjørnene brukes som høydepunker, understreket av fasadeelementer som tårn, gavler, balkonger og utpregede ornamenter, slik som i Svaneapoteket. Inngangen ligger ofte der, slik som man også ser hos Langeberggata 3.

Anbefaling:

Hjørner må kappes eller rundes av. Hjørnene kan ha forskjellige former for avrundning og fasadeelementer.

Svaneapoteket har gavl, tårn, karnapp og fremhevet inngangsparti i nærhet til hjørnet (Smenes og Deinboll, 2020, s. 63).

Storgata 23. Høydepunktene i fasaden er på hjørnet, samt under gavlene. (Smenes og Deinboll, 2020, s. 79).

Kongens gate 12 (Smenes og Deinboll, 2020, s. 76).

Høydepunkter

En stor variasjon av fasadeelementer blir brukt for å markere høydepunkter i fasaden.

Høydepunktene finnes på hjørner og langs fasadelengden.

Gavler brukes for å markere høydepunkter på lengre fasader, eller sammen med tårn på hjørner.

Dette bryter opp volumet og gesimslinjen. Under gavlen finner man ofte en annerledes vinduskomposisjon, balkonger, ornamenter eller relieff.

Bruken av fasadelementer gjør fasaden mindre lang og gir dynamikk. Dette ser man hos Storgata 23, som har hele tre høydepunkter i fasaden.

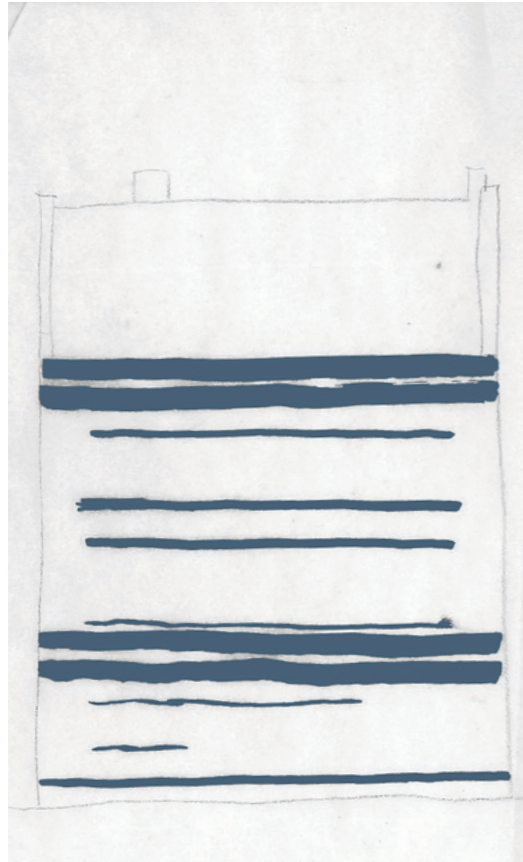
Asymmetri

Fasadelementer som gavler, balkonger og relieffer er brukt for å skape asymmetri.

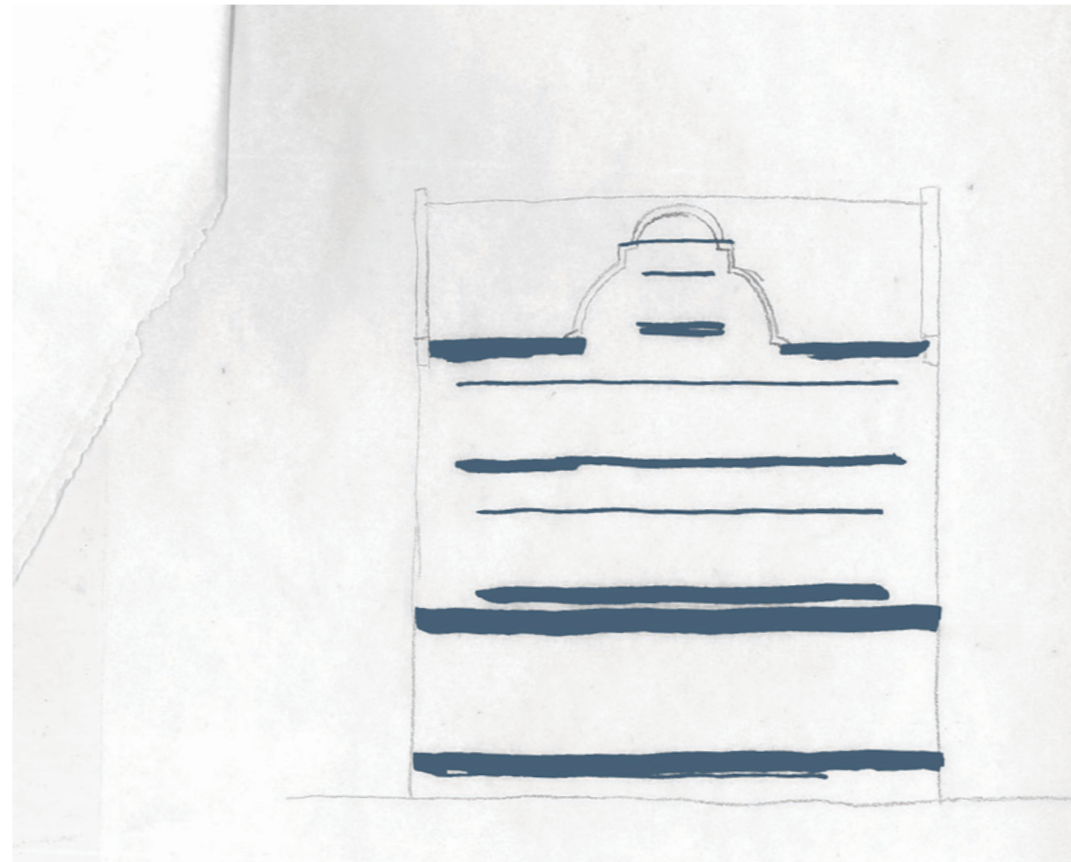
Sokkeletasjens vinduer og dører er ordnet vertikalt med etasjene over men samtidig asymmetrisk inndelt, slik som i Kongens gate 12.

Anbefaling:

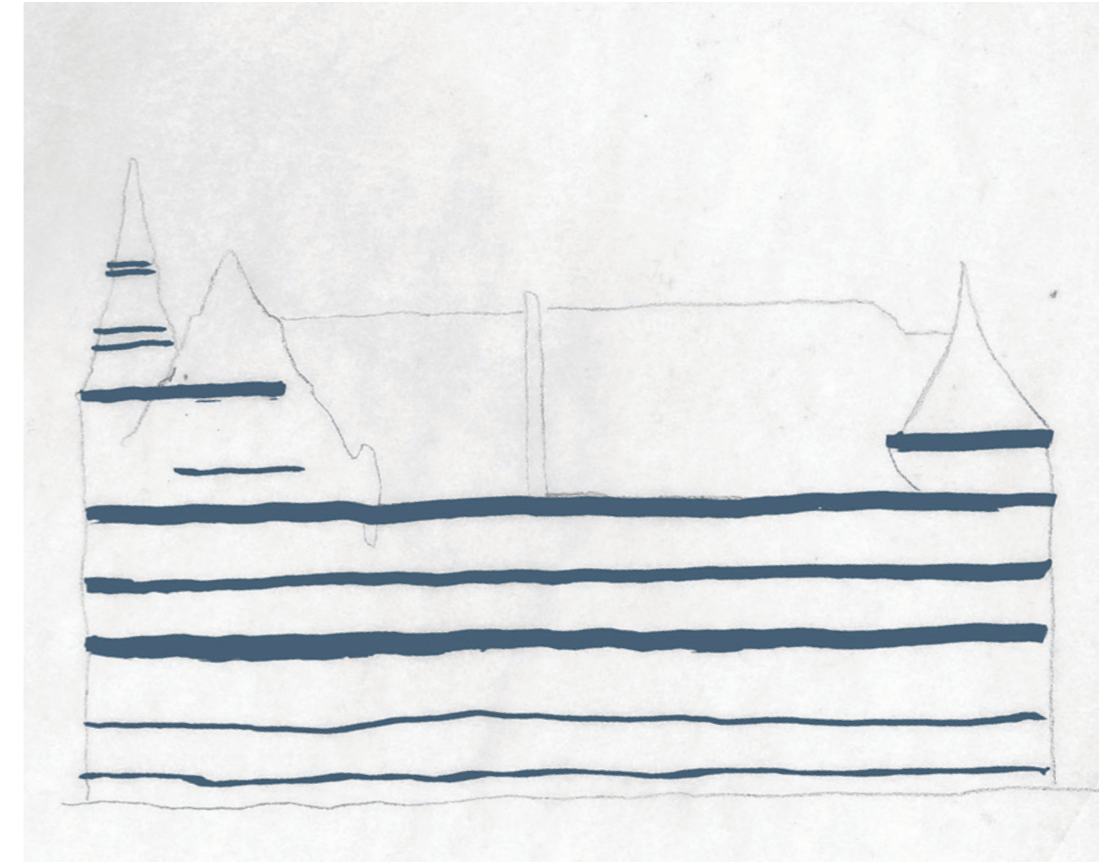
Moderne tolkninger av fasadelementene kan brukes for å skape hierarki og høydepunkter i fasaden. Særlig på lengre fasader og hjørner kan høydepunkter bidra til å fremheve viktige partier og bryte opp lengre fasader.

Keiser Wilhelms gate 40. Sterke horisontaler. (Smenes og Deinboll, 2020, s.92).

Kongens gate 12 (Smenes og Deinboll, 2020, s.77).

Svaneapoteket (Smenes og Deinboll, 2020, s. 62).

Horizontal inndeling

Samtlige av de ti freda har markert førsteetasje, enten med sokkel, kontrastfarge eller etasjebånd.

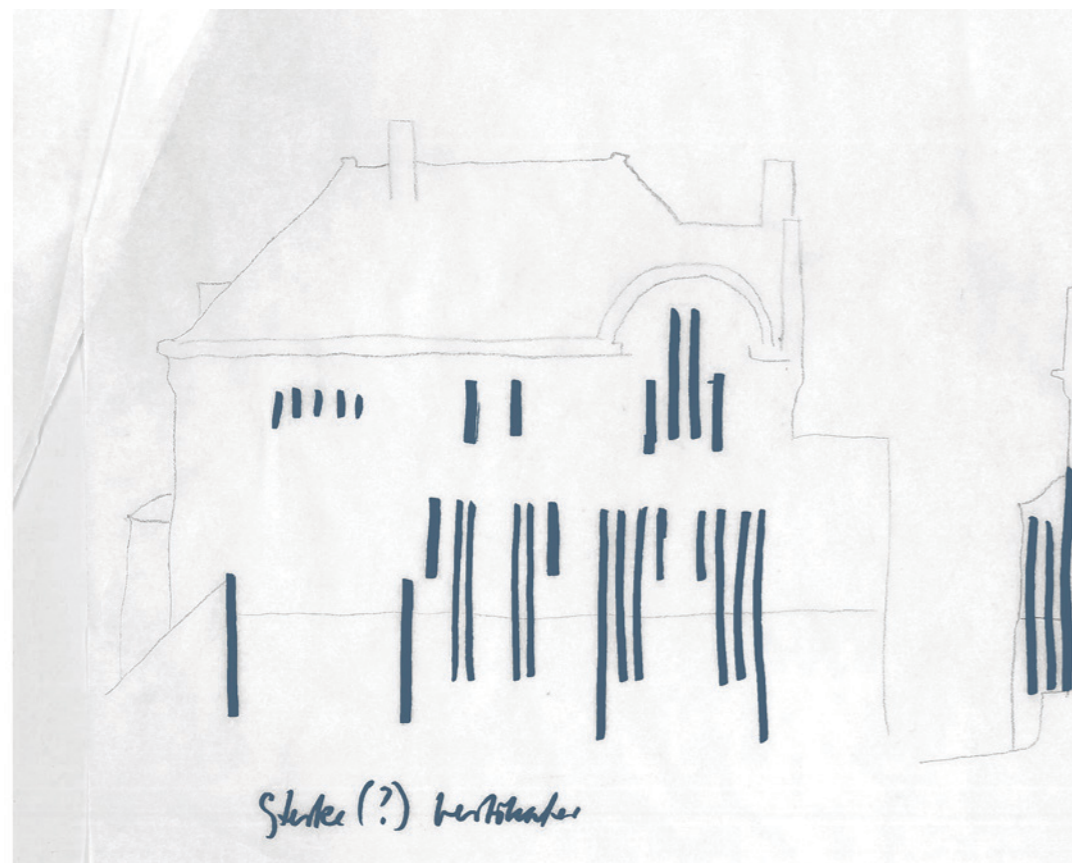
Andre sterke horisontaler er sokkelbånd, etasjebånd og gesims. Noen av bygningene, som Kongens gate 12, har alle disse.

Dette er viktige horisontale inndelinger. For bygninger med enkel utforming, slik som Keiser Wilhelms gate 40, bidrar dette til artikulering av fasaden.

Gesimslinjen definerer gaterommet. Da kan flate tak som holder samme mønehøyde som hus med saltak likevel være problematiske om de rager over gesimslinjen.

Anbefaling:

Førsteetasjen og gesim burde markeres enten ved materialbruk, farge eller etasjebånd. Sokkel kan også markeres. Brudd av gesimslinjen burde ikke dominere denne.

Enkefru Devolds villa. Sterke vertikaler (Smenes og Deinboll, 2020, s.86).

Bersetbua, eneste freda sjøbu. Sterke vertikaler (Smenes og Deinboll, 2020, s. 67).

Vertikaler

De vertikale linjene i fasadene markeres av ytterkanten av åpninger og felter i fasadene. De vertikale linjene i en fasade avhenger av typologien og programmet.

Rake motsetninger er Bersetbua (Nr 3 i kartet) og Enkefru Devolds villa (Nr 8).

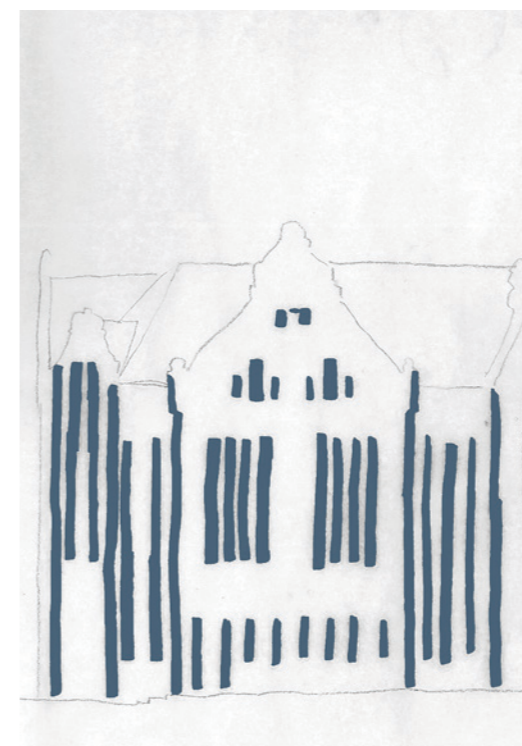
Enkefru Devolds villa har ikke strenge system i horisontal eller vertikal retning. Villaens fasader er en kunstnerisk komposisjon i volumer og fasadeelementer.

Sjøbua skulle tjene fiskeri og handelsnæringen og har som resultat av dette en funksjonelt utformet fasade med et strengt vertikalt system. Mot

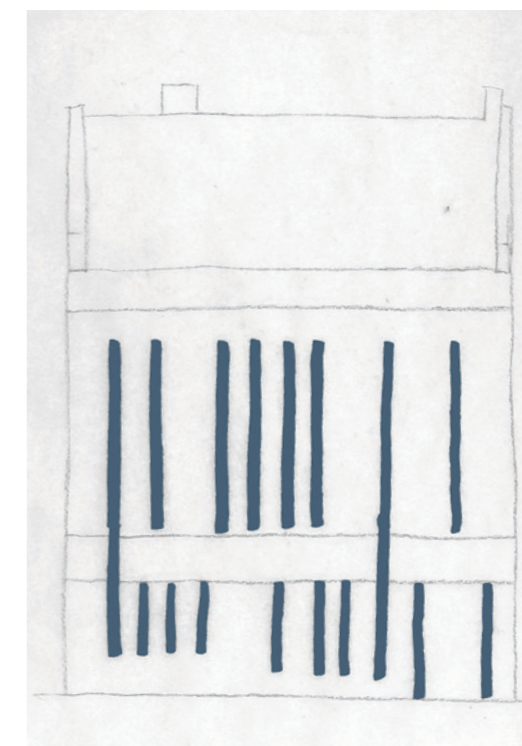
gata minner den mer om en bygård med næring. Bygårdene med næring er ganske like som boligbygårdene, med unntak av store butikkvinduer, en mer påkostet fasade og tydelig brudd mellom vertikaler i første etasje med de over.

Anbefaling:

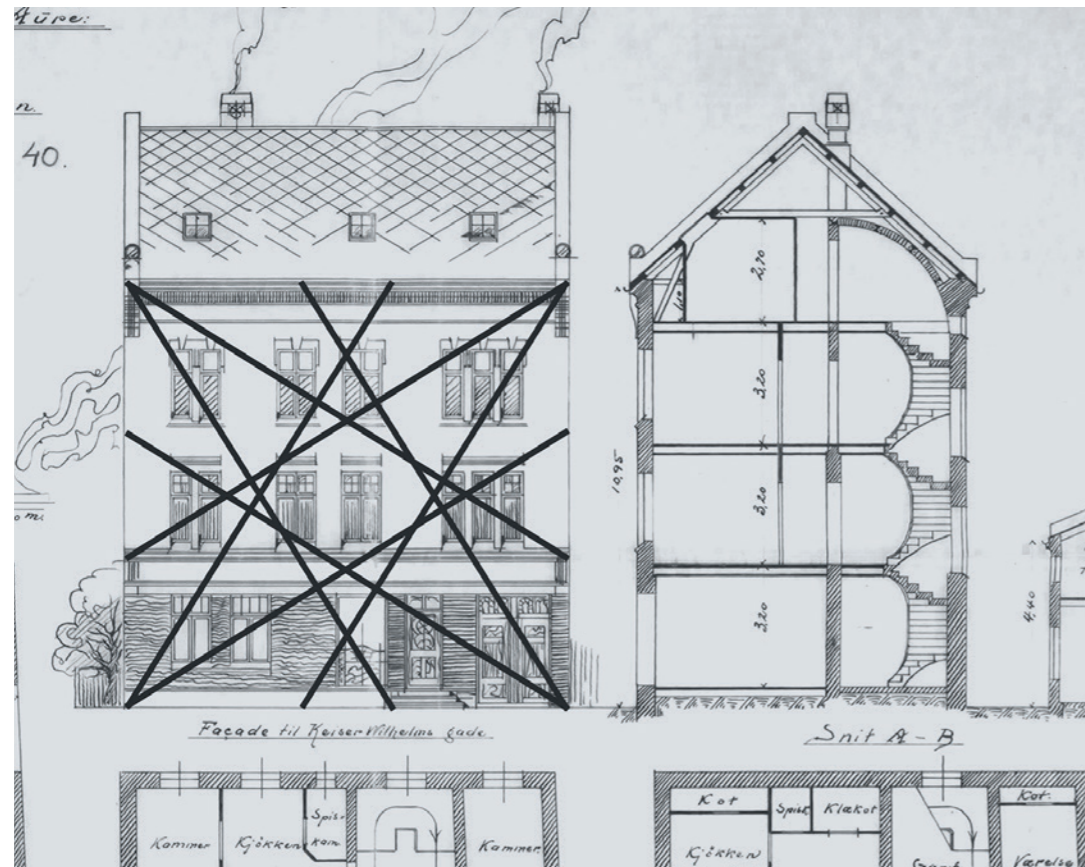
Ved tilpasningslinjene i Brosundet kan gjennomgående vertikaler i fasaden gi slektskap til sjøbuene. For bygårdsfasader med næring kan man ordne vertikale fra og med andreetasje.

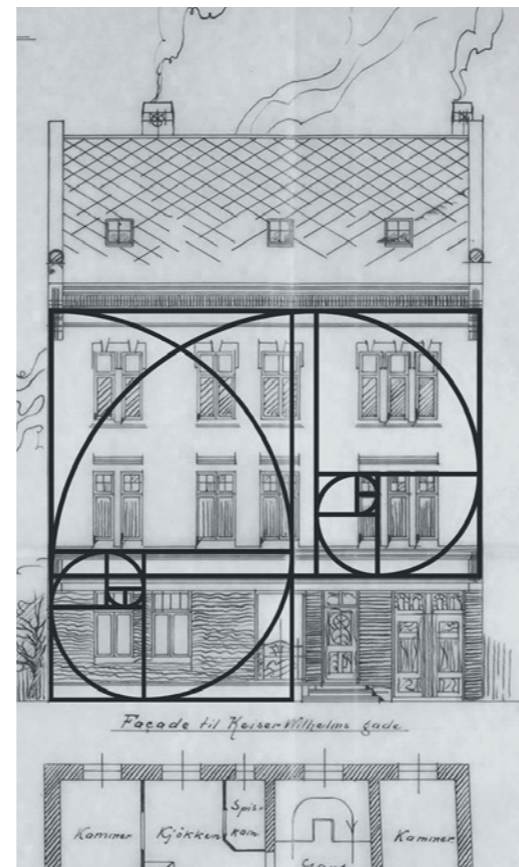
Parkgata 5, eneste freda boligbygård (Smenes og Deinboll, 2020, s. 89).

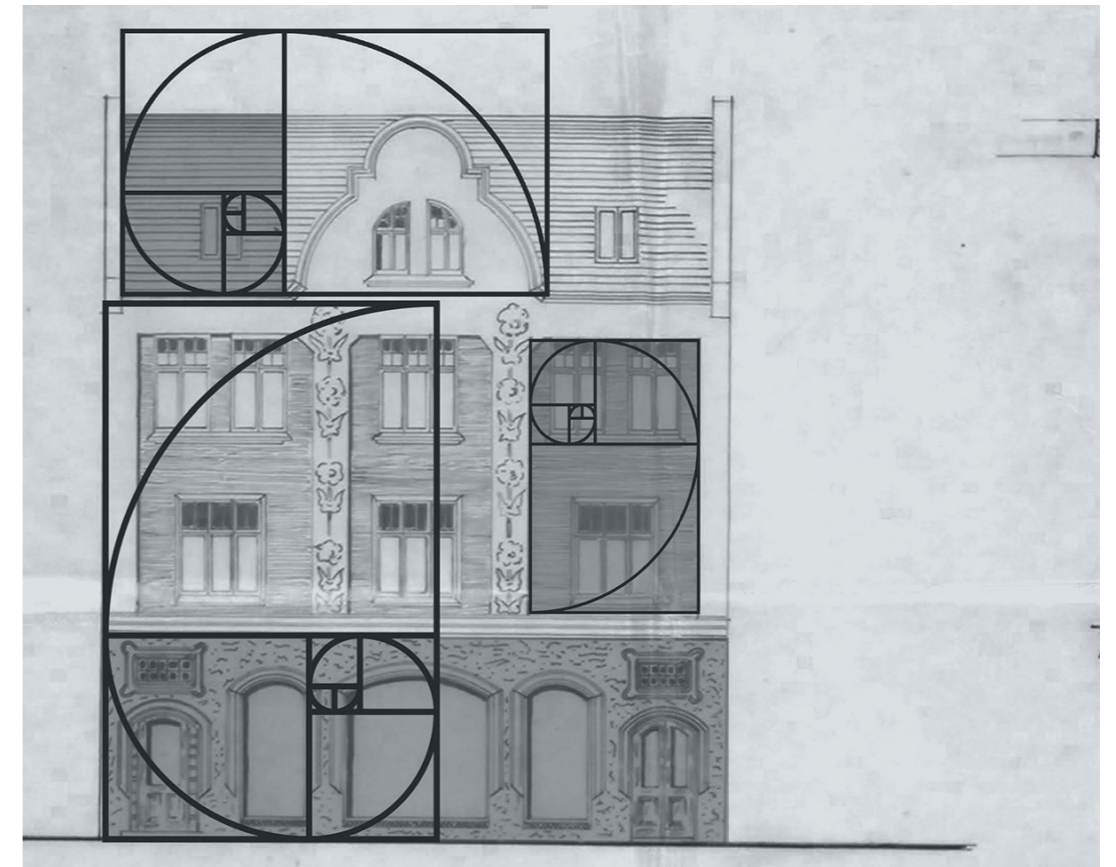
Keiser Wilhelms gate (Smenes og Deinboll, 2020, s. 92)

Keiser Wilhelmsgate 40. Diagonaler trukket i et gyllent rektangel for å se plassering langs aksene (Smenes og Deinboll, 2020, s. 92).

(Smenes og Deinboll, 2020, s. 93)

Kongens gate 12 (Smenes og Deinboll, 2020, s. 77)

Proporsjoner

Mange av de freda husene er proporsjonerte etter det gyldne snitt.

Særlig i forholdet mellom høyden på sokkeletasjen og høyden opp til gesims, samt i definerte felter og lengderetningen av bygningen.

For bygninger som har nøkterne fasader, skaper det gyldne snitt harmoni og dynamikk i fasaden. Som for eksempel i Keiser Wilhelmsgate 40.

Anbefaling:

Det gyldne snitt kan brukes for å proporsjonere fasadens elementer. Eksempelvis i sokkel - og gesimshøyde og avstander mellom fasadelementer.

FARGETENDENSER

Om fargeanalysene

Fargeanalysene er gjort for å kartlegge dagens tendenser for hovedfarger, sekundærfarger og tertiærfarger. Fargene er målt med NCS-scanner (Smenes og Deinboll, 2020, s. 39-55).

Analysene og anbefalingene gir derfor en oversikt over dagens fargebruk og ikke en oversikt over historisk fargebruk i Ålesund.

Bruk av anbefalingene

Fargevalgene i Del 2 er derfor gjort med fokus på å tilpasse til dagens situasjon. Hele hensynssonen bør fargesettes bevisst, ikke bare langs tilpasningslinjene.

Forskjellige tilnærminger

Ålesund har en fargeveileder under utarbeidelse. Pigmenter som har vært brukt tidligere undersøkes fargearkeologisk med boreprøver. Disse undersøkelsene kan avdekke andre fargetendenser enn ved overflatemålinger. De gir en indikasjon på hvilke farger som er historisk typiske for Ålesund.

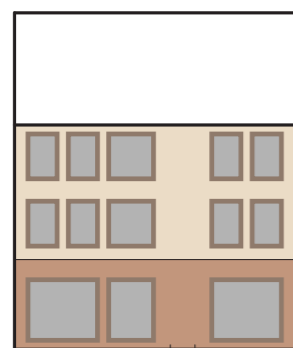
Hovedfarger:

Vi regner hovedfarger som de fargene som dekker størsteparten av en fasade.

Fargekart for hovedfarger:

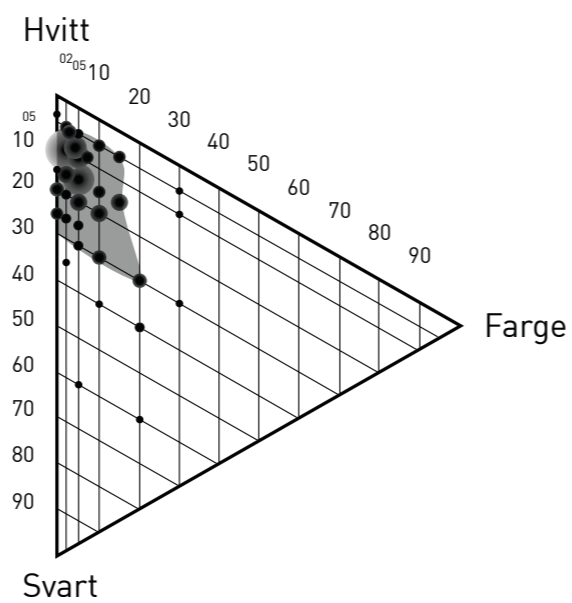
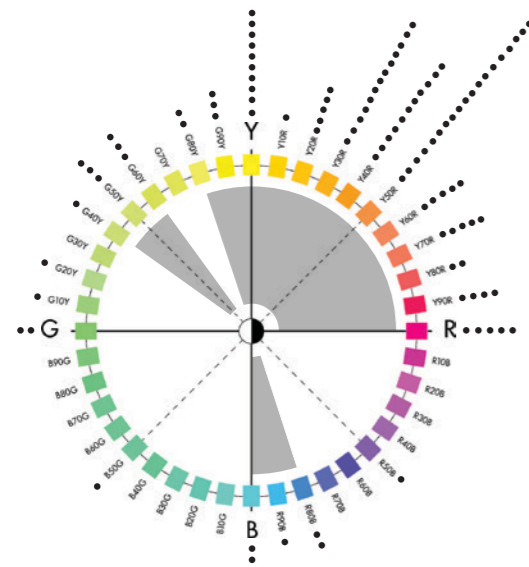
Fargekartet viser hvilke hovedfarger som er målt i registreringsområdet og variasjonen blant disse.

For noen av husene som kun er dekt i naturstein, kan dette gi brunere og mørkere hovedfarger.

Hovedfarge

Hvert punkt representerer en registrert fasadefarge (Fig1).

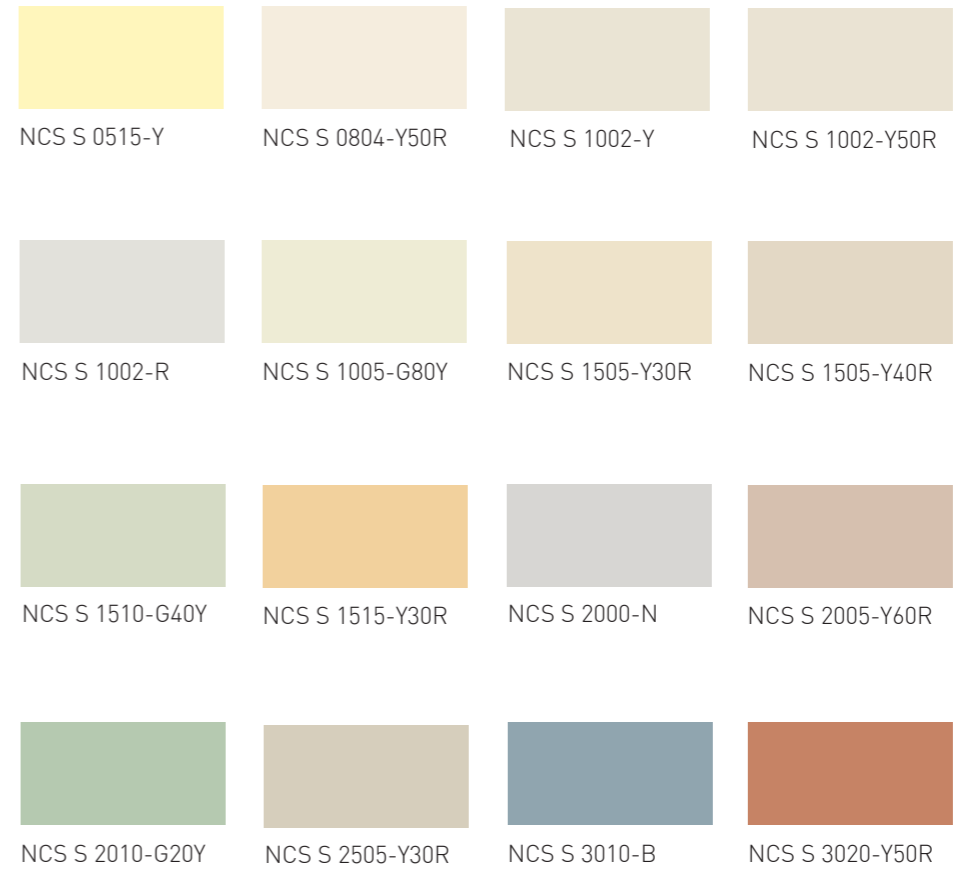
Hovedfargesirkel

I fargesirkelen viser det grå, transparente området hovedvekten for fargetonene. Hovedvekten er toner mellom gult og rødt, noen grønntoner og enkelte innslag av blått. Legg merke til at lilla- og turkise toner forekommer sjeldent.

Hovedfargetrekant

Av fargetrekanten ser man fargenes lyshet og fargemetning, som sammen danner nyansen. Det grå transparente området viser hvor hovedtyngden av nyansene befinner seg.

De registrerte bygningene har lyse fasader med moderat fargebruk. Hovedsaklig holder fasadefargene seg over 5% sorthet, under 30% sorthet og under 20% kulør.

Typiske hovedfarger

Paletten viser registrerte farger som forekommer ofte. Disse ligger innenfor tendensene for fargetone og nyanse.

Anbefaling:

Man kan bruke paletten over, men også benytte seg av andre farger innenfor hovedvekten i fargetrekanten og fargesirkelen.

Her er ytterpunktene for tendensene maksimum 20% kulør og en sorthet mellom 5% - 30%. Fargetonene burde ligge mellom gult og rødt, men kan ha innslag av blått og grønt.

Hovedfarge må fargesettes mot resten av området rundt bygningen. Dette burde gjelde hele hensynssonen og ikke bare langs tilpasningslinjene.

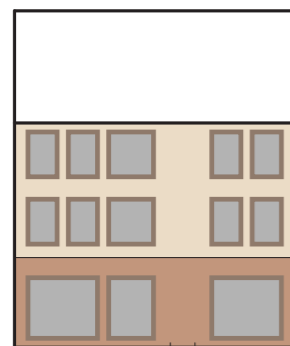
Sekundærfarger:

Sekundærfargene er de fargene som dekker den nest største fargeflaten i en fasade.

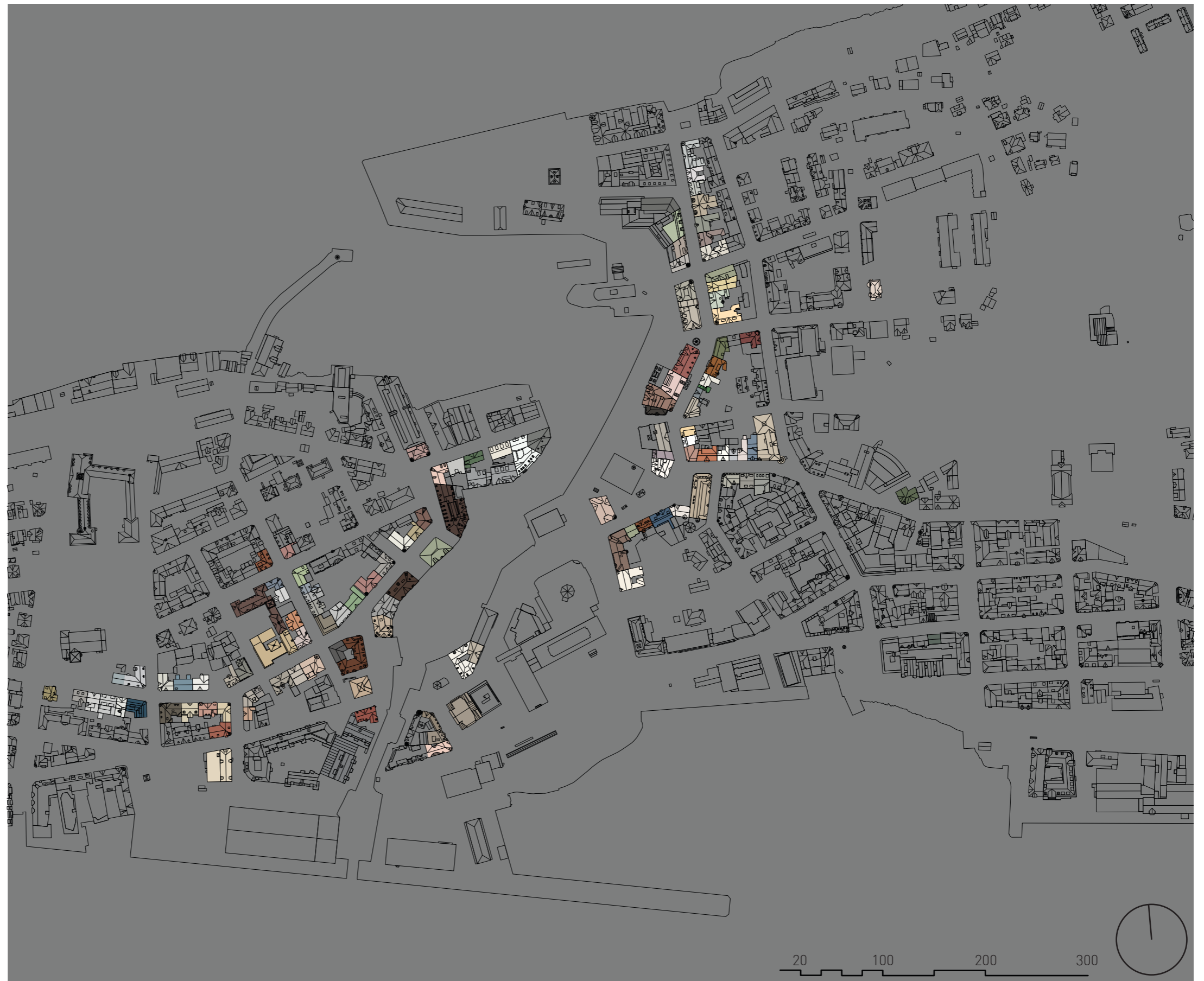
Fargekart for sekundærfarger:

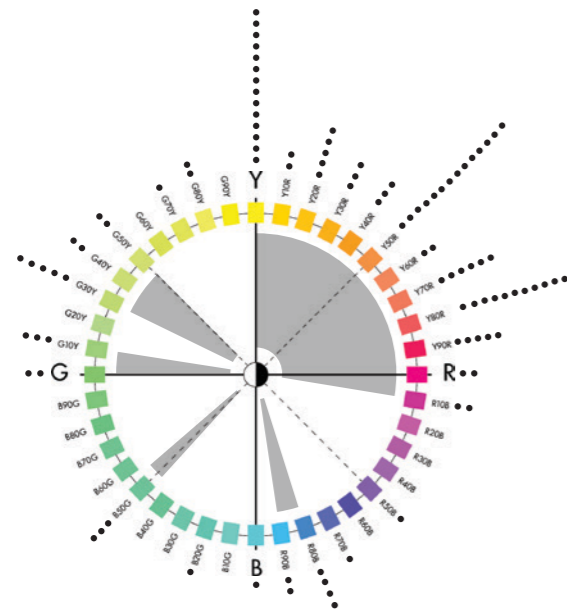
Sekundærfargekartet viser en tendens til mørkere og mer fargeresterke nyanser. Fargene er fortsatt lyse, men med enkelte unntak.

Disse unntakene er på grunn av bygninger med kun to farger, der sekundærfargen blir aksentfarge på dører og vinduer.

Sekundærfarge

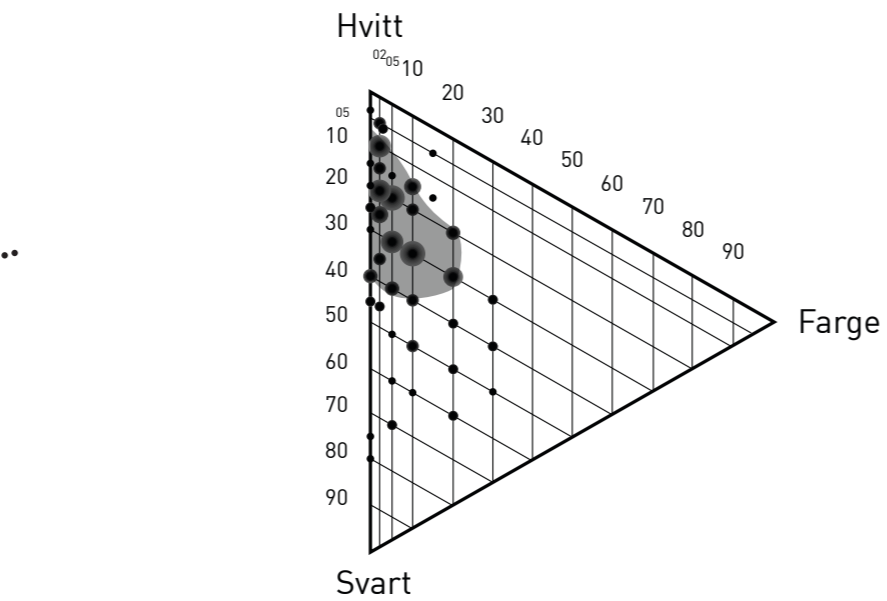

Mer spredte farger enn for hovedfargene (Fig 2).

Sekundærfargesirkel

Hovedvekten av fargetonene befinner seg også her mellom gult og rødt men tenderer mer mot rødt. Grønne og blå toner forekommer. Generelt en mer jevn spredning enn hos primærfargene.

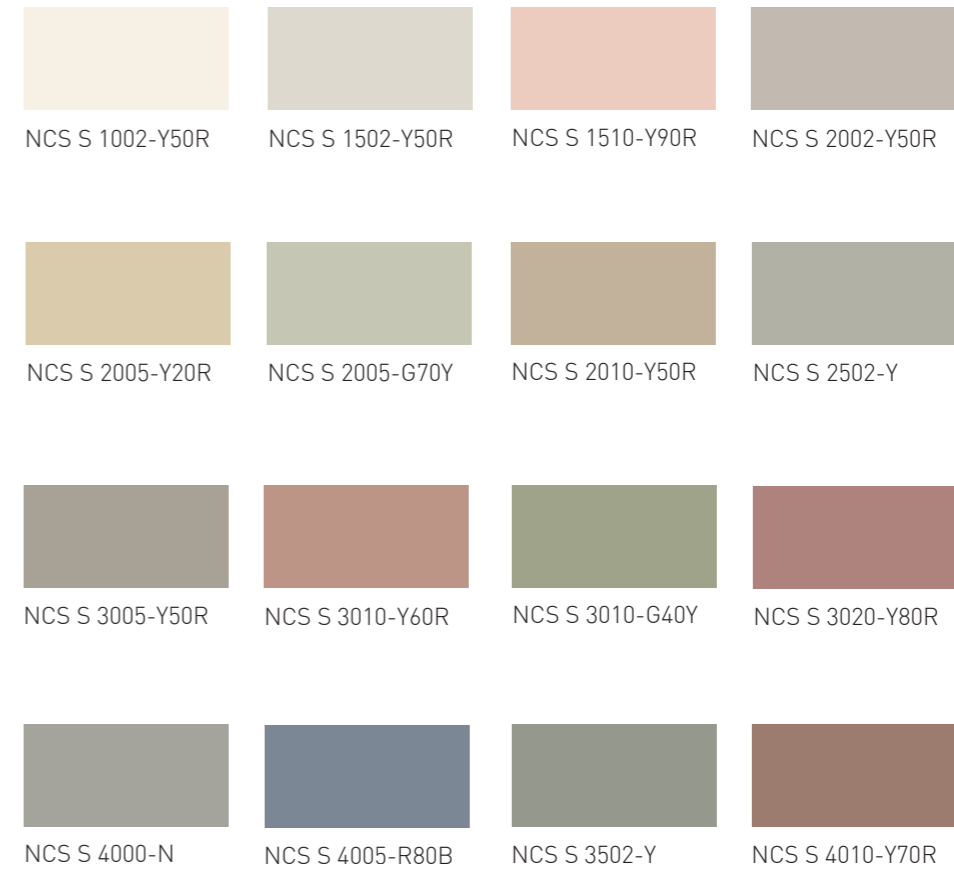

Hovedtyngden av nyansene ligger lavere i lyshet enn hovedfargene. Noe mer spredning.

Sekundærfargetrekant

Noe mørkere nyanser i trekanten enn hovedfargene. Det er en tendens til mer kulørte nyanser men de overskrider aldri 30% kulørthet.

De mest typiske nyansene ligger mellom 2% - 20% kulørthet og 10% - 30% sorthet. Noe som vil si at fargene i hovedsak er lyse farger.

Typiske Sekundærfarger

De typiske sekundærfargene er innenfor tendensene i fargesirkelen og fargetrekanten.

Sekundærfargene er noe mørkere og mer kulørte enn hovedfargene.

Anbefaling:

Sekundærfarger kan gi mer dybde i fasaden. Særlig i relieffer eller etasjebånd, gesims og sokkeletasje. Som med hovedfargene, kan man gjerne velge farger fra tyngdepunktet i trekanten og fargesirkelen samt registrerte sekundærfarger som ligger innenfor dette området.

Siden sekundærfargen kan dekke store felt i fasaden, er denne også viktig å velge med omhu til resten av bygningsmiljøet rundt.

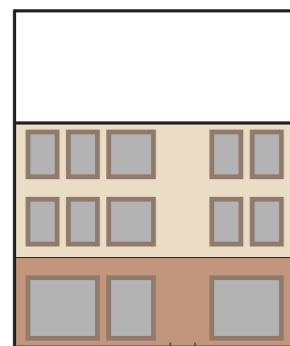
Ut i fra tendensene er anbefalingen en maksimal kulørthet på 20% og en sorthet på mellom 10%-40%. Fargetonene burde velges mellom gult og rødt, men kan ha innslag av grønt og blått.

Tertiærfarger:

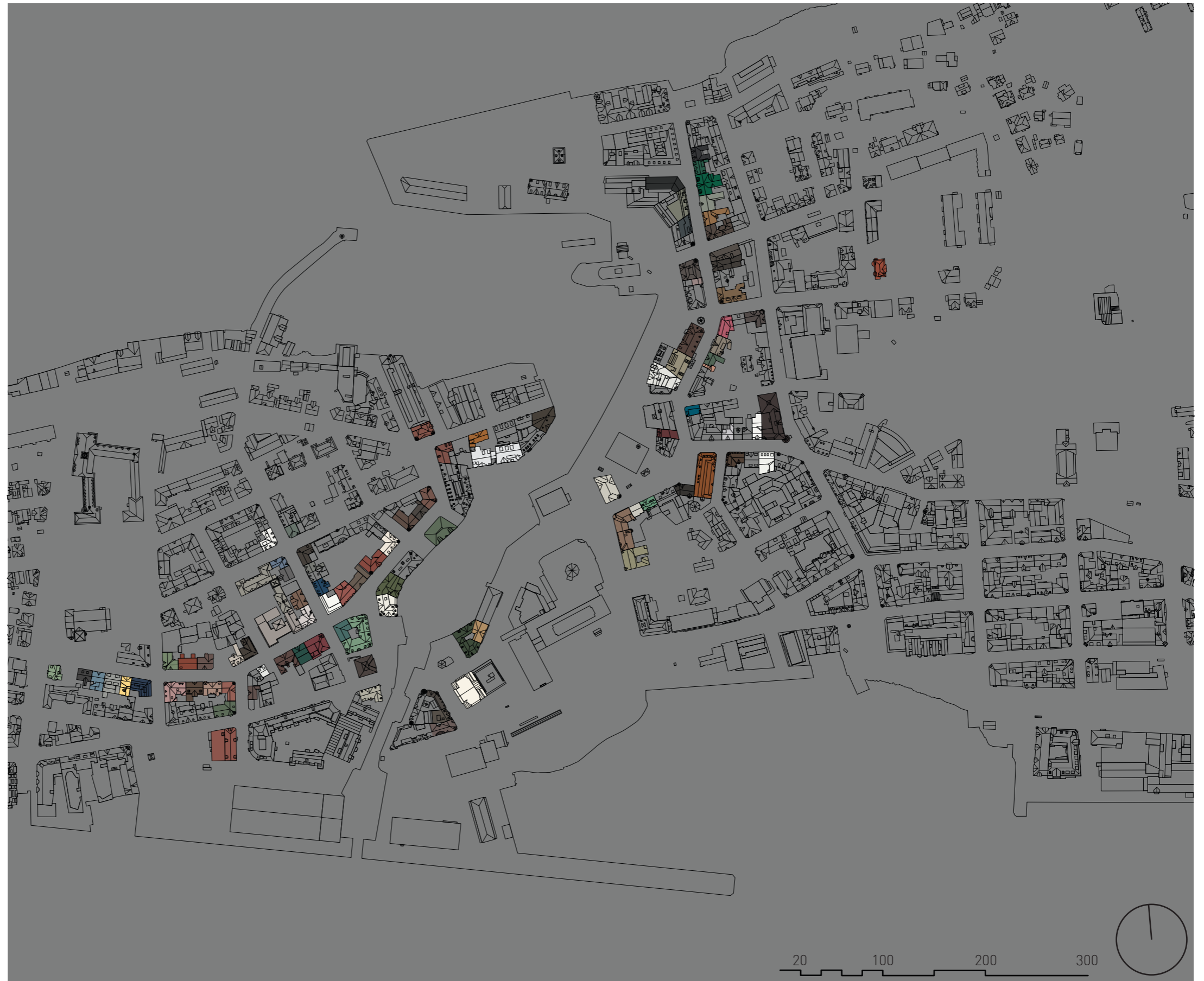
Tertiærfargene er de fargene som er de tredje største i utstrekning, og disse måles ofte på dører, ornamenter og vinduer. Hos noen av bygningene er det bare to farger, da er ikke tertiærfargene registrert.

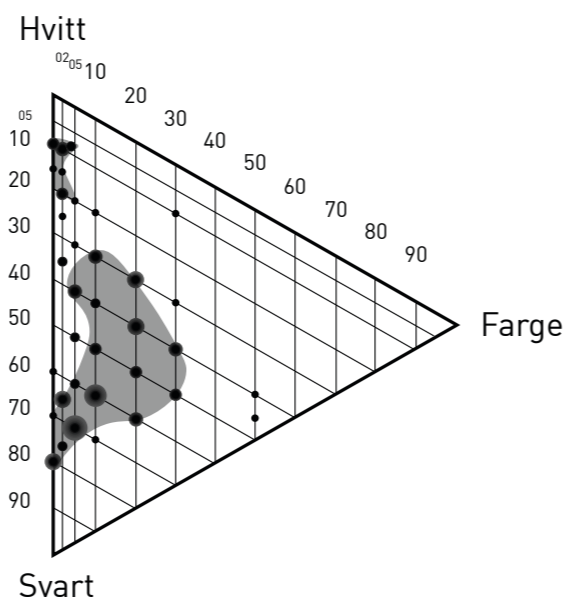
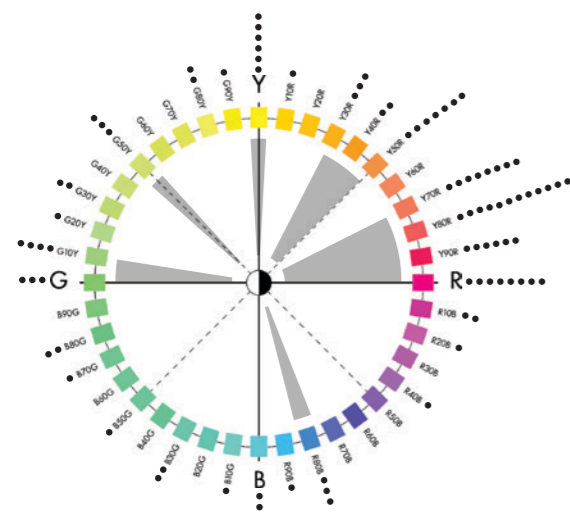
Fargekart for tertiærfarger:

Kartet viser at mange av husene har en mørk brunfarge. Generelt er fargene i kartet mørkere og mer fargesterke, med enkelte unntak.

Tertiærfarge

Mer spredning og mer rødt enn for sekundærfargene (Fig 3).

Hovedtyngden er mer spredt enn for sekundær- og hovedfargene.

Tertiærfargesirkel

Her er det vanskeligere å peke ut en sterk trend, ettersom tertiærfargene har jevnere fordelte fargetoner. Det er flest røde og gule toner, men også grønt og noe blått.

Tertiærfargetrekant

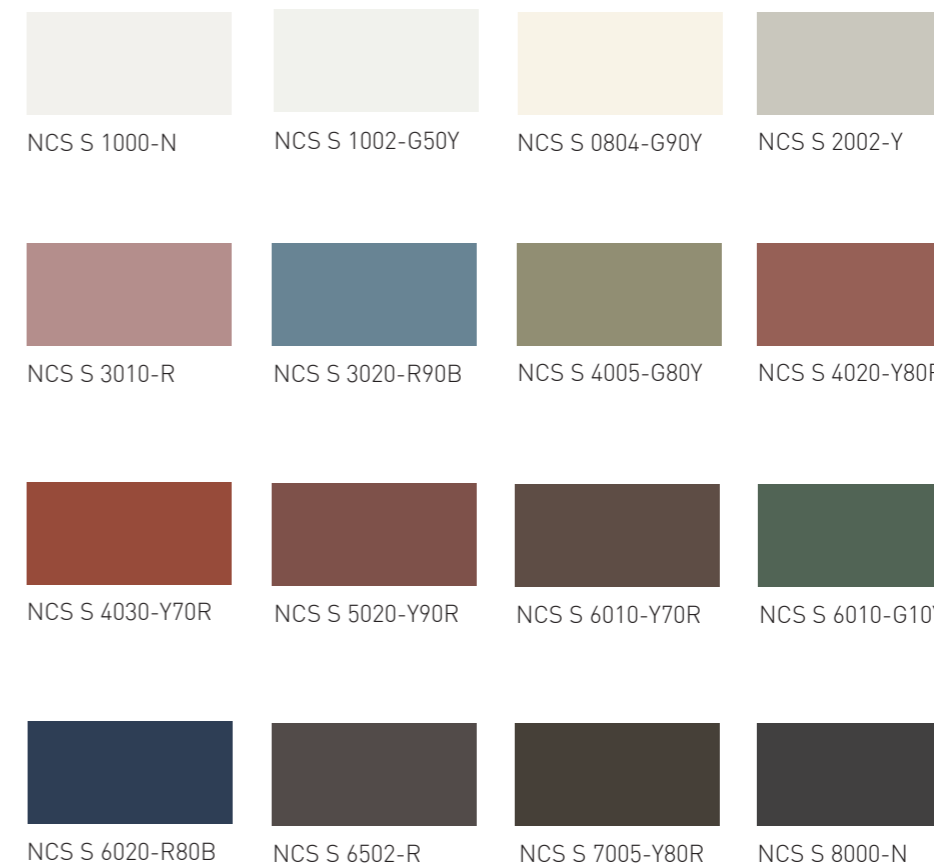
Her er det større spredning i nyanseer men en klar tendens mot den mørke enden av spekteret, enkelte helt ned i 80% sorthet.

For de tertiærfargene som ligger i det øverse feltet, er tendensen en kulørthet på maks 5% og sorthet mellom 10% og 20%.

For det nederste tendensfeltet ligger kulørtheten høyere. Den varierer fra mellom 0 og 5% kulørthet til helt opp til 30%. Sortheten varierer også langs feltet, fra 50% til så mye som 80%.

Sammenlignet med hovedfarger og sekundærfarger er disse mye mer spredt. Dette er også tydelig ut i fra

at man har to tyngdefelt i fargetrekanten.

Typiske tertiærfarger

I utvalget for tertiærfarger vises todelingen av fargetendensen. Mørke og fargesterke nyanseer forekommer hyppigst, men med et sprang til helt lyse nyanseer.

Anbefaling:

Siden tertiærfarger spriker mer i tendensene enn de to andre fargegruppene, er anbefalingene basert på begge hovedtyngdene i fargetrekanten. Man kan ellers velge kulør innenfor hovedtyngdene i fargesirkelen. Siden tertiærfarger er de minste flatene, burde disse fargesettes opp mot resten av fasadens farger.

Dersom man velger å bruke lys tertiærfarge, burde man holde seg innenfor 5% kulørthet og mellom 10 og 20% sorthet. For mørke tertiærfarger burde man velge farger som ikke går over 30% kulørthet og 80% sorthet.

MATERIALER

Om materialanalysen

Materialanalysen omfatter de mest brukte fasadematerialene. Disse er registrert som primær, sekundær og tertiærmaterialer.

Materialkartene er basert på registreringer, supplert med google street view. Prosentandelene for bruk av fasadematerialer baserer seg på hva det ser ut som materialene er.

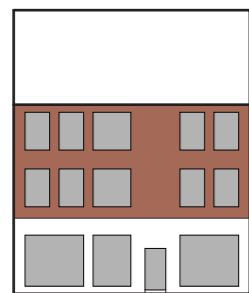
Typisk vindusprosent i fasadene er vist for tre historiske gateløp.

En viktig identitetsmarkør

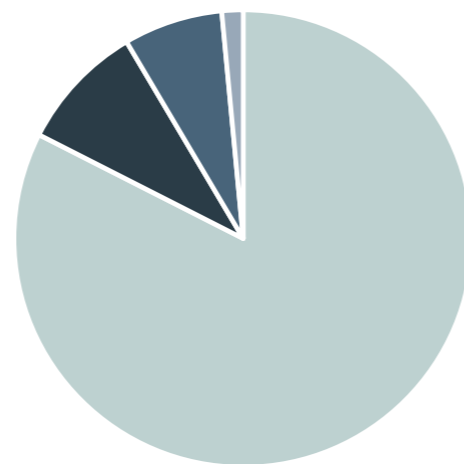
Etter at store deler av Ålesund brant i 1904, ble det allerede fra 19. Mai 1904 innført murtvang for bykjernen gjennom murtvangloven. Dette gjalt ikke bare for Ålesund, men i alle

norske byer (Smenes og Deinboll, 2020, s. 7). Murgrensene som ble satt gjennom Aspegata, Gjerdegata og Fabrikkgata definerer i dag en tydelig grense for materialbruken.

Natursteinen som er benyttet i Ålesunds fasader er hentet fra norske steinbrudd. Den skulle symbolisere det norske grunnfjellet i nasjonsbyggingen etter unionsoppløsningen (Farstad, 2008, s. 8). Materialene er derfor et viktig historisk og identitetsbærende element.

Typisk fasadeplassering av primærmateriale

■ Murpuss ■ Naturstein/Råkopp ■ Teglstein ■ Betong

Et utvalgt registrerte overflater i murpuss.

Primærmaterialer

Primærmaterialer er de overflatene til den største fasadeflaten, slik som vist på diagrammet ovenfor.

Primærmaterialfordeling

Disse fasadematerialene er de hyppigst brukte i registreringsområdet:

107 av de 130 registrerte bygningene er i murpuss. Dette utgjør 82,5% av de registrerte husene.

9% har størstedelen av fasaden i råkopp, men flere bygninger har innslag av råkopp i ornamenter, sokler med mer.

7% har tegl som dekker større flater av fasaden.

1,5% er i betong.

Murpuss er det materialet som er brukt hyppigst. I mindre grad er naturstein og tegl også brukt.

Anbefaling:

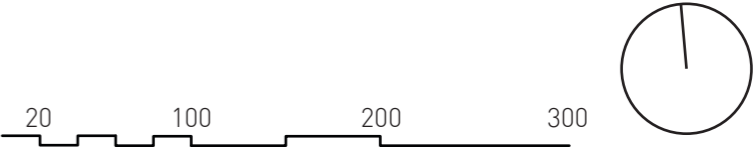
Viderefør hovedmaterialtendensene for hele hensynssonen. Nye teknikker kan gjerne brukes, så lenge de viser slektskap til hovedmaterialer i overflate og egenfarge.

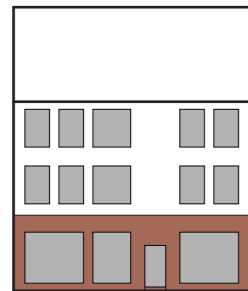

Primærmaterialekart

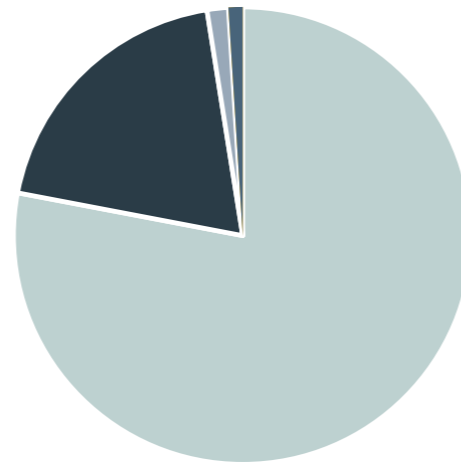
Kartet viser at i all hovedsak er byens fasader dekket av murpuss, med tidvise eksempler på naturstein og tegl.

- Murpuss
- Naturstein
- Tegl
- Betong

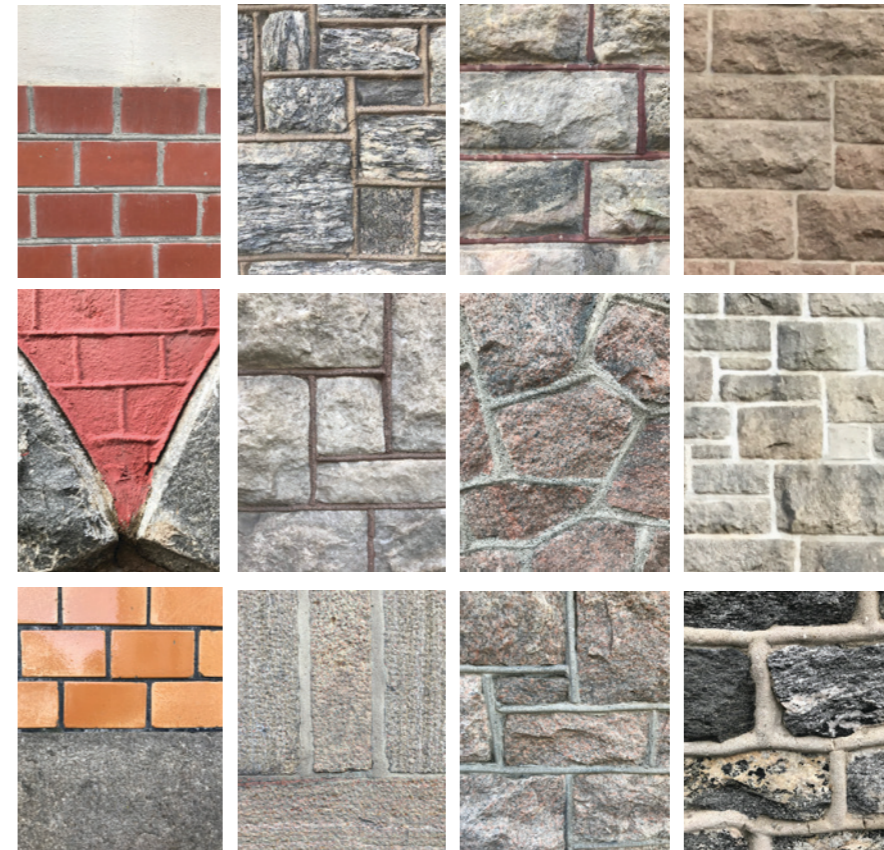

Typisk fasadeplassering for sekundærmateriale

■ Murpuss ■ Naturstein/Råkopp ■ Betong ■ Teglstein

Et utvalgt registrerte overflater i tegl og råkopp.

Sekundærmaterialer:

Sekundærmaterialene utgjør den største flaten etter hovedmaterialet.

Typisk for sekundærmaterialene er sokler og mindre felt. I tilfelle en fasade kun har ett material, er sekundærmaterialet registrert som det samme som primærmaterialet for fasaden.

Sekundærmaterialfordeling:

78% av husene har den nest største fasadeflaten dekket med murpuss.

19,5% er i naturstein. Noen av husene har dette registrert som hovedmaterial, men dette gjelder også sokler og andre felt.

1,5 % er i betong.

1% er i tegl.

Sekundærmaterialene viser en klar tendens til murpuss, med innslag av naturstein. Tegl og betong er det mindre av, men de glir inn i helheten.

Anbefaling:

Sekundærmaterialene kan i noen tilfeller dekke like store områder som primærmaterialene.

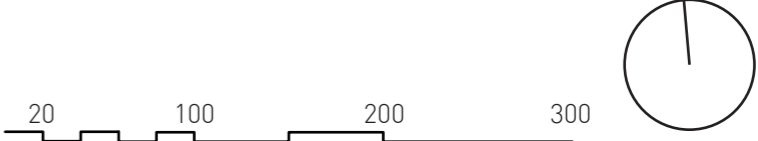
Det er derfor like viktig som for hovedmaterialene å videreføre tendensene for sekundærmaterialer i hele hensynssonen.

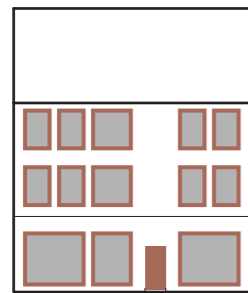

Sekundærmaterialkart

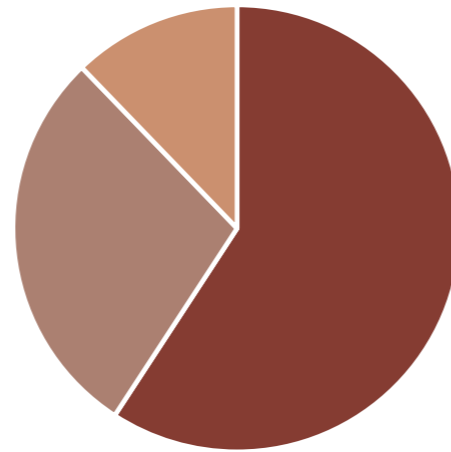
Dette kartet har mange av de samme tendensene som primærmaterialene, ettersom mange av husene har ett materiale som dekker hele fasaden.

- Murpuss
- Naturstein
- Tegl
- Betong

Tertiærmaterial

■ Tre ■ Tre & Metall ■ Metall

Tertiærmaterialer:

Tertiærmaterialene er brukt i dører og vinduer.

59,2% er i tre.

28,6% er i tre og metall. Materialkartet på neste side differensierer ikke i hvor stor grad fasadeelementer er i metall, bare at noen av dem er det.

12,2% er bare metall.

Anbefaling:

Tertiærmaterialene utgjør de bygningsdelene som artikulerer fasaden. Metall og tre reflekterer lys forskjellig, og vil derfor gi forskjellige opplevelser av fargene de er satt med.

I nye prosjekter kan trerammer i dører og vinduer gi mer liv i fasaden og større mulighet til endring av farge.

Langs linjene i hensynssonen bør tre brukes, og kan gjerne også brukes inne i sonen. En eventuell bruk av metallrammer inne i hensynssonen bør velges med hensyn til hvordan opplevelsen av overflaten blir ved fargesetting.

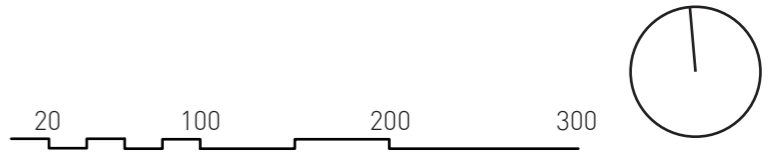
Et utvalgt registrerte trerammer og dører.

Tertiærmaterialkart:

Her ser man at hovedvekten av husene har tre som tertiærmateriale. Registreringsområdet på Nørvøya har mer metall enn området på Aspøya. Dette kan vitne om et høyere endringspress på Nørvøya.

- Tre
- Tre og metall
- Metall

Langeberggata

Hellegata

Brosundet

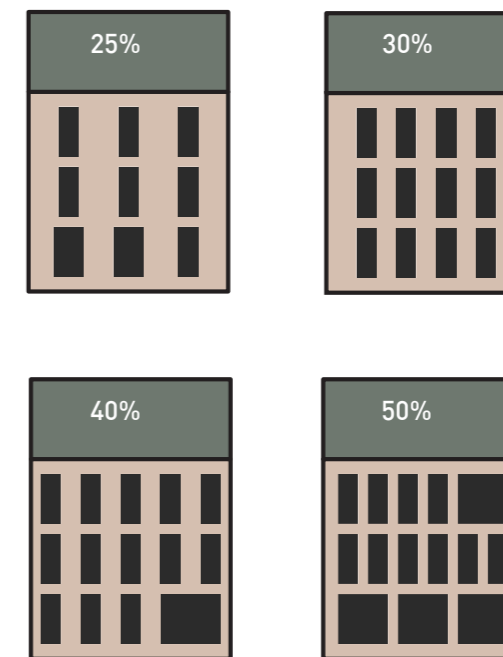

Diagram for prosentandelen vindusflate. Vindusflaten konkurrerer mot hovedflaten ved 40%.

Vindusprosent i fasader

I tilpasningsprosjekter brukes glass som hovedmaterial for å skape kontrast til det eksisterende, slik at det er tydelig hva som er nytt og hva som er gammelt. Glassflater kan gi et lett uttrykk i fasaden på kveldstid, men disse oppleves som mørke på dagtid.

Under er vindusprosenten i tre utvalgte historiske gatestrøk i Ålesund:

Hellegata: Vindusprosent er mellom 24,9% - 26,4%. Gjennomsnittet for gata blir 25,5%.

Langeberggata: Vindusprosenten er mellom 14,4% og 22,3%. Gjennomsnittet er på 19,6%.

Brosundet: Andelen er mellom 23,1% og 53,9%. Dette skyldes et tilbygg i glass. Gjennomsnittet ligger derfor på 28,9%.

Foruten bygninger med tilbygg i glass, ligger de fleste vindusprosentene i disse strøkene på mellom 22% og 26%.

På diagrammene over vises en omtrentlig vindusprosent for gjenreisningsbebyggelsen, sammen med gradvis høyere vindusprosent.

Ved 30% oppfattes vindusflaten som sekundær, men allerede ved 40% begynner den mørke vindusflaten å konkurrere visuelt med fasadens hovedflate. Ved 50% oppfattes vindusflaten som dominerende.

Anbefaling:

Vindusprosenten i fasadeflaten bør ikke overskride 40% for hele hensynssonen, slik at vindusflaten ikke blir konkurrerende med fasadens hovedflate.

For linjene i hensynssonen bør vindusprosenten ikke gå over 30% med mindre det er nødvendig for dagslyskrav.

Takmaterialer

Tendensen er at de fleste registrerte husene har skifertak. Noen har helt eller delvis kobbertak eller takpapp.

Selv om tak med takpapp er gjemt bort fra gata, er de synlige fra utsiktspunkter i byen.

Dette kartet følger samme trend som tertiærmaterialkartet. Nørvøya har flere tilfeller av takpapp enn Aspøya, noe som kan vitne om mer endring.

Anbefaling:

Bruken av skifer er karakteristisk for byen og synlig fra utkikkspunkter. Dette må videreføres inn i hele hensynssonen, ikke bare langs tilpassningslinjene.

- Skifer
- Takpapp
- Kobber

DEL 2:
VISUELLE
EKSEMPLER

INNHOLD

- 54 OM VISUELLE EKSEMPLER
- 56 MORFOLOGI OG TYPOLOGI
- 65 FASADE
- 67 FARGE
- 70 MATERIAL
- 73 DISKUSJON

OM VISUELLE EKSEMPLER

Innhold:

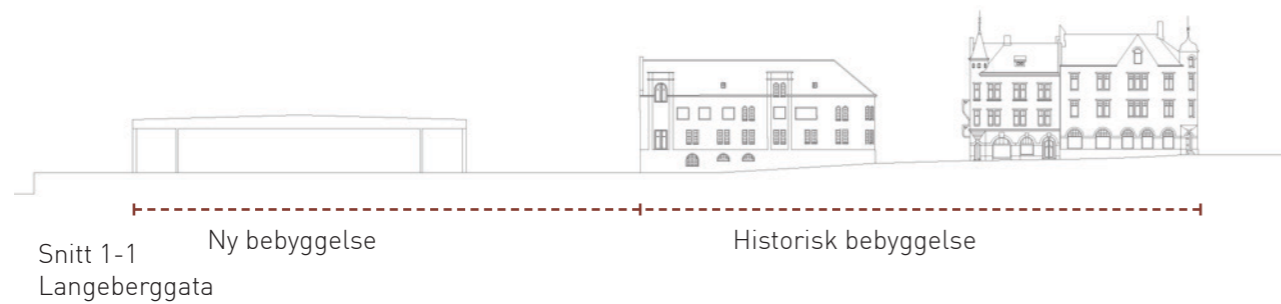
De visuelle eksemplene danner Del 2 av den visuelle veilederen, og bygger på analysene og anbefalingene i Del 1. Anbefalingene er i dette heftet komprimerte til regler som brukes i de visuelle eksemplene.

Reglene er et verktøy for å diskutere hvordan man i ny bebyggelse kan forsterke identiteten til byen.

I de visuelle eksemplene vises det hvordan Sørsida kan se ut med bruk av reglene basert på anbefalingene.

Først vises reglene og eksemplene for morfologi, deretter reglene for fasadeutforming, farger og materialer. Til slutt diskuteres det gjennom snitt og illustrasjoner hvordan sam-

spillet av disse reglene kan se ut.

Sørsida i dag

Her er en oversikt over dagens situasjon samt en henvisning til hvor snittene gjennom Langeberggata og Brosundet går. Disse vil senere diskuteres opp mot bruken av reglene.

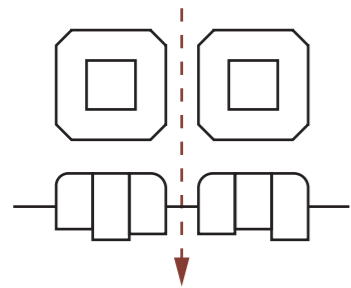
Kartet viser den foreslåtte hensyns-sonen med tilpasningslinjene.

MORFOLOGI OG TYPOLOGI

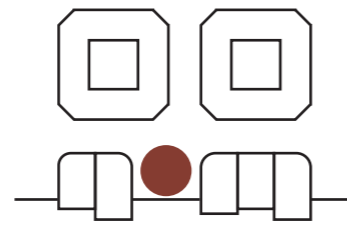
Om morfologireglene

Reglene som er baserte på anbefalingene vil først bli presenterte. Med bakgrunn i reglene vil det bli diskutert videreføring av byens morfologi opp mot bruken av reglene. Deretter vises det hvordan Sørsida kan se ut om man anvender reglene.

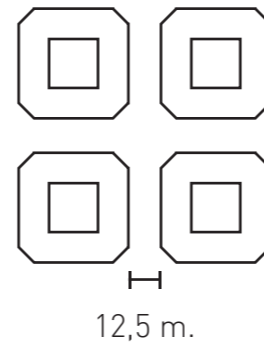
1. Forbindelser

De historiske gatenes forbindelse til sjøen må videreføres visuelt og/eller fysisk inn i Sundbyen.

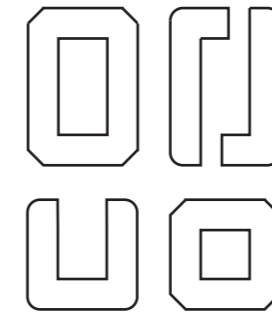
2. Plassdannelser

Nye plassdannelser legges i enden av forbindelser, mot sjø og sund. Plassdannelsene er tydelig definerte og med tilgang til sjøen.

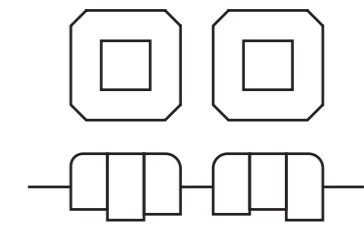
3. Gatebredde

Gatebredden på 12,5 m burde videreføres.

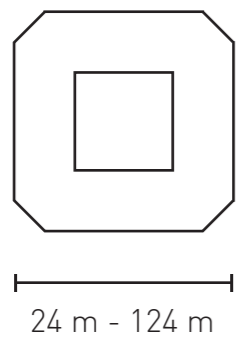
4. Bygårdskvartaler

Kvartalene bør variere i størrelse. Kvartalene må være lukkede for private formål og åpne for offentlige.

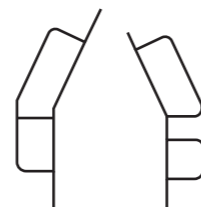
5. Oppdeling og plassering

Ny bebyggelse ved sjøen i enden av Brosundet og utenfor bør oppdeles etter kvartalene bak og gateutløpene som følger disse.

6. Bygårdskvartalslengde

Lengden på bygårdskvartalene bør ligge mellom en maksimal lengde på 124 m, eller en minimumslengde på 24 m.

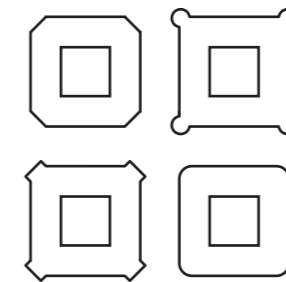
7. Lineær bebyggelse

Den lineære karakteren til sjøbubebyggelsen må videreføres ut enden av Brosundet. Mønet bør ligge parallellt med lengderetningen.

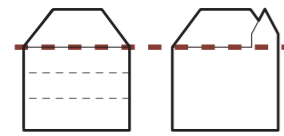
8. Utenfor sundet

Bebyggelse ved sjøen utenfor sundet bør legges med kortsiden mot vannet, likt sjøbuenes historiske plassering. Mønet bør ligge parallellt med lengderetningen.

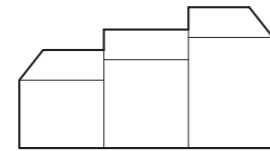
9. Kvartalshjørner

Et hjørne må avsluttes med arkitektoniske elementer, kuttet eller avrundet.

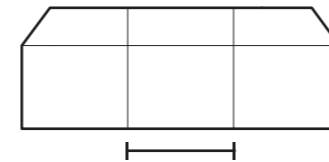
10. Høyder ved tilpasningslinjene

Gesimshøyde og mønehøyde må følge den historiske bebyggelsen ved tilpasningslinjene. Sjøbuenes gesims- og mønehøyde burde strengt videreføres ut hele Brosundet.

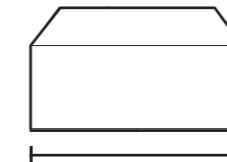
11. Opptrapping

Høyere bebyggelse må trappes opp vekk fra tilpasningslinjene, maksimum en etasje av gangen. Opptrappingen må ligne den man ser i resten av byen.

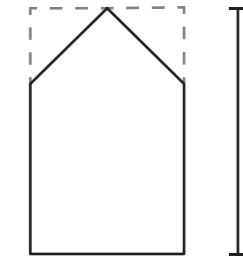
12. Fasadelengder, bygårder

Maksimum og minimumslengde for bygårder er 4 m og 28 m. Bør i gjennomsnitt ligge rundt 13 m-18 m.

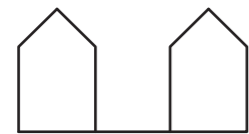
13. Lengder, lineær bebyggelse

Lengder for lineær bebyggelse bør ikke overskride sjøbuenes maksimumslengde på 31,6 m og ikke mindre enn minimumslengden på 8 m. Lengdene bør i gjennomsnitt ligge på 27 m.

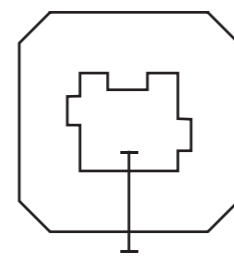
14. Taklandskap

Bebyggelse må ha en takform og høyde som innordner seg resten av taklandskapet. Flate tak bryter med taklandskapet og bør derfor unngås for ny bebyggelse i hele hensyns-sonen.

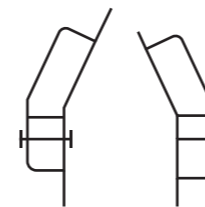
15. Møne, bygårder

Møne på bygårdstakene burde ligge parallellt med gatene, ikke på tvers.

16. Bygårdsdybder

Dybdene på bebyggelsen kan variere fra 8 m -18 m. Gjennomsnittsdypden bør være 11,1 m. Bygninger med særskilte funksjoner kan være dypere.

17. Sjøbudybder

Dybdene på sjøbubebyggelsen kan variere mellom 7 m - 24 m. Dybden burde i gjennomsnitt ligge på 16,5m.

Reglene i bruk

Her vises forskjellige variasjoner av hvordan ny bebyggelse kan organiseres med utgangspunkt i reglene.

Lineær bebyggelse

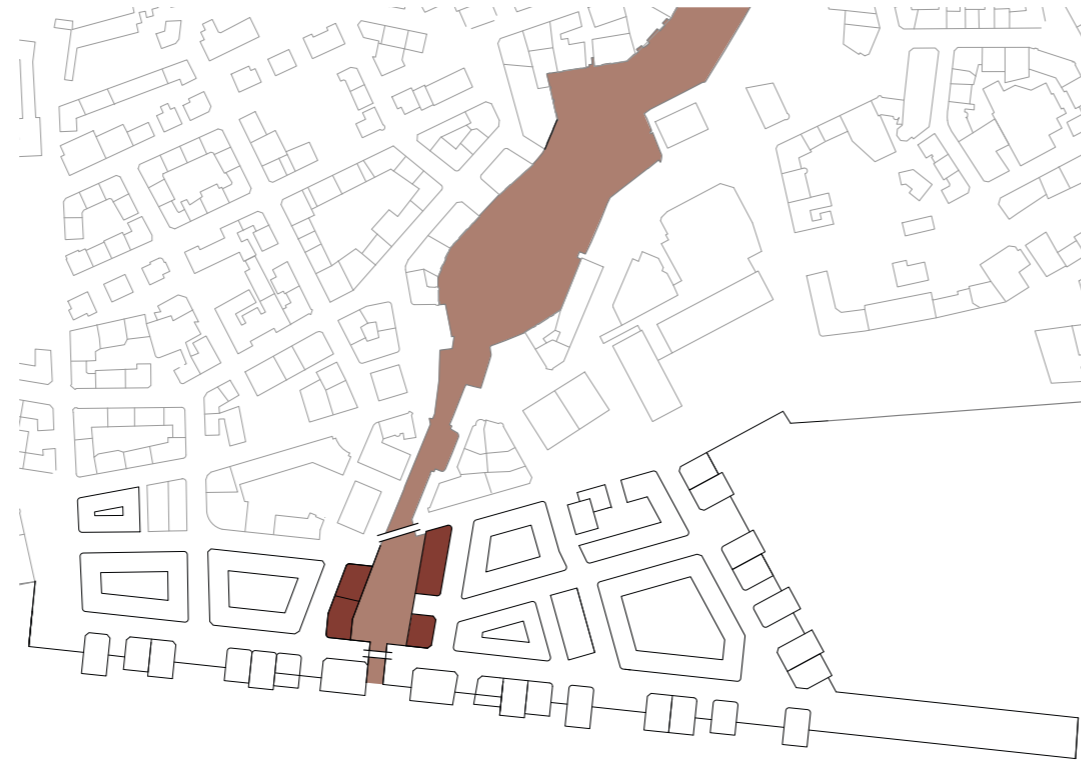
Den lineære bebyggelsen kan videreføres langs eksisterende vannlinje eller ved å danne større vannrom. Vannrommet kan utvides så lenge bebyggelsen holdes mer eller mindre lineær. Det større vannrommet likner mer måten sjøbuene er stilt inne i stundet samtidig som vinklene ikke bryter opp veggen ut mot sundet. .

Utenfor sundet.

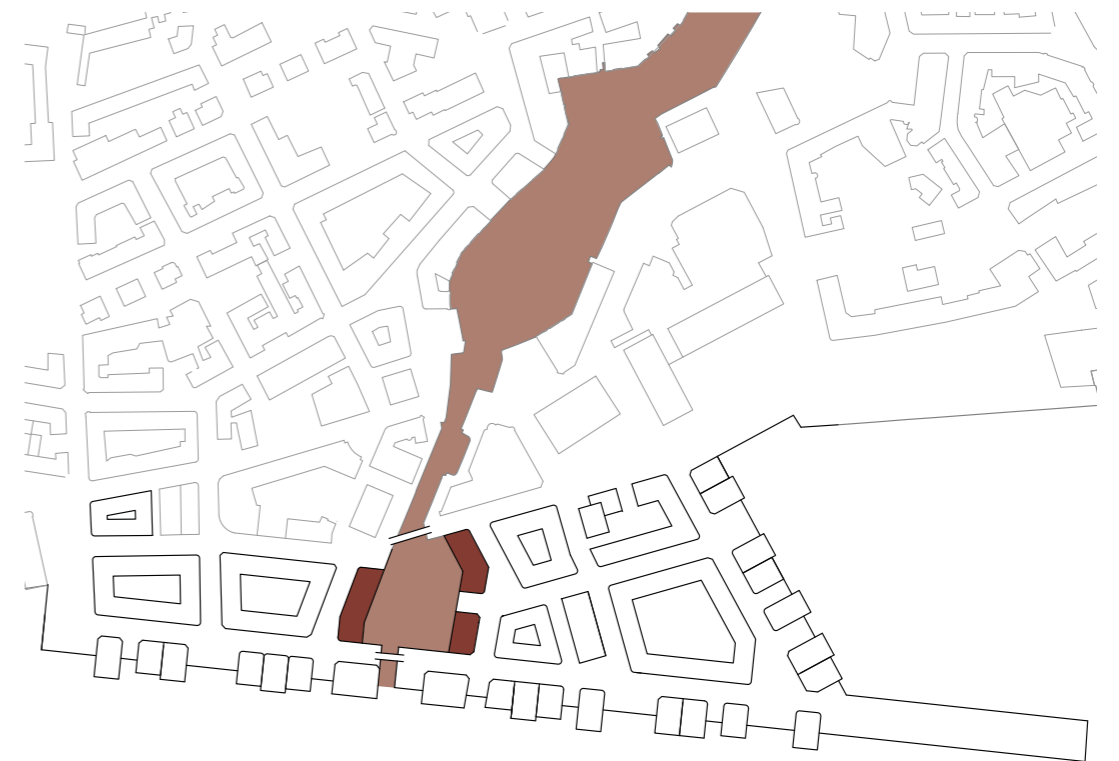
Dersom sjøfronten av sørsida en gang i fremtiden ikke skal brukes til cruisebåter, er det verdt å se på hvilke byromsmessige muligheter området har. I tillegg oppfordrer Verne- og Byformingsplanen til å skape en positiv sammenheng med den historiske sjøfronten. (Registreringer s. 17)

Forslaget der lineær bebyggelse legges langs sjølinjen ligner mer måten sjøbuene er organisert på inne i sundet. Dette er derimot ikke historisk typisk for sjøfronten. (Registreringer s. 8-9)

Med utgangspunkt i regelen om historisk plassering, burde bebyggelse ved sjøen utenfor sundet legges med kortsiden mot vannet.

Vannrommet - lineær bebyggelse langs dagens vannlinje

Lineær bebyggelse langs et større vannrom

Sjøbuer på langs

Historisk Sjøfront

Nye kvartaler

De nye kvartalene følger regelen om å variere i størrelse og ligge bak sjøbuene. De overskrider ikke regelen om maksimumslengdene på 124 meter. Et av kvartalene blir på under 24 meter men glir inn i gatestrukturen.

Hjørnene følger regelen om å være rundet av. De fleste kvartalene er gjort lukkede, for å ivareta et tydelig skille mellom offentlig og privat.

Eksisterende bebyggelse

Terminalen og tollbygningen brukes i dag til kulturformål og passer fint inn en ny gatestruktur uten å bryte regelen om å videreføre forbindelsen langs Lorchenesgata. Dette kan gi noen åpne kvartal som egner seg til offentlige formål.

Gatestruktur

Her følger bebyggelsen regelen om videreføring av forbindelsene til sjøen fra den historiske bebyggelsen. Som lenger inne i sundet, følger den lineære bebyggelsen regelen om oppdeling etter kvartalene bak og gateutløpene.

Plassdannelser

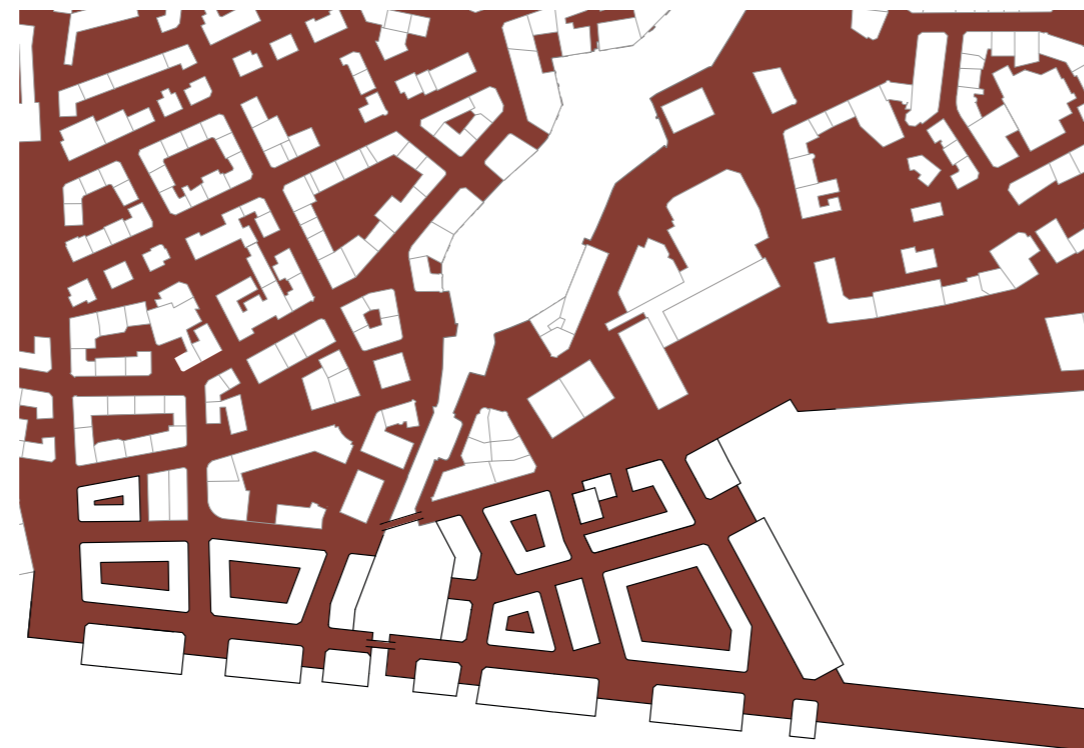
Typisk måte å danne plasser på videreføres. Småtorg og gatemunninger legges i enden av forbindelser ved sjø og sund, slik Kiperviktorget lå før. Å etablere slike plasser gir fine, skjermede byrom der man kommer i kontakt med vannet.

Nye kvartaler

Eksisterende bebyggelse

Gatestruktur

Plassdannelser

1. Forbindelser

De historiske gatenes forbindelse til sjøen videreføres inn i Sundbyen.

9. Kvartalshjørner

Et hjørne kuttet eller avrundes.

5. Oppdeling og plassering

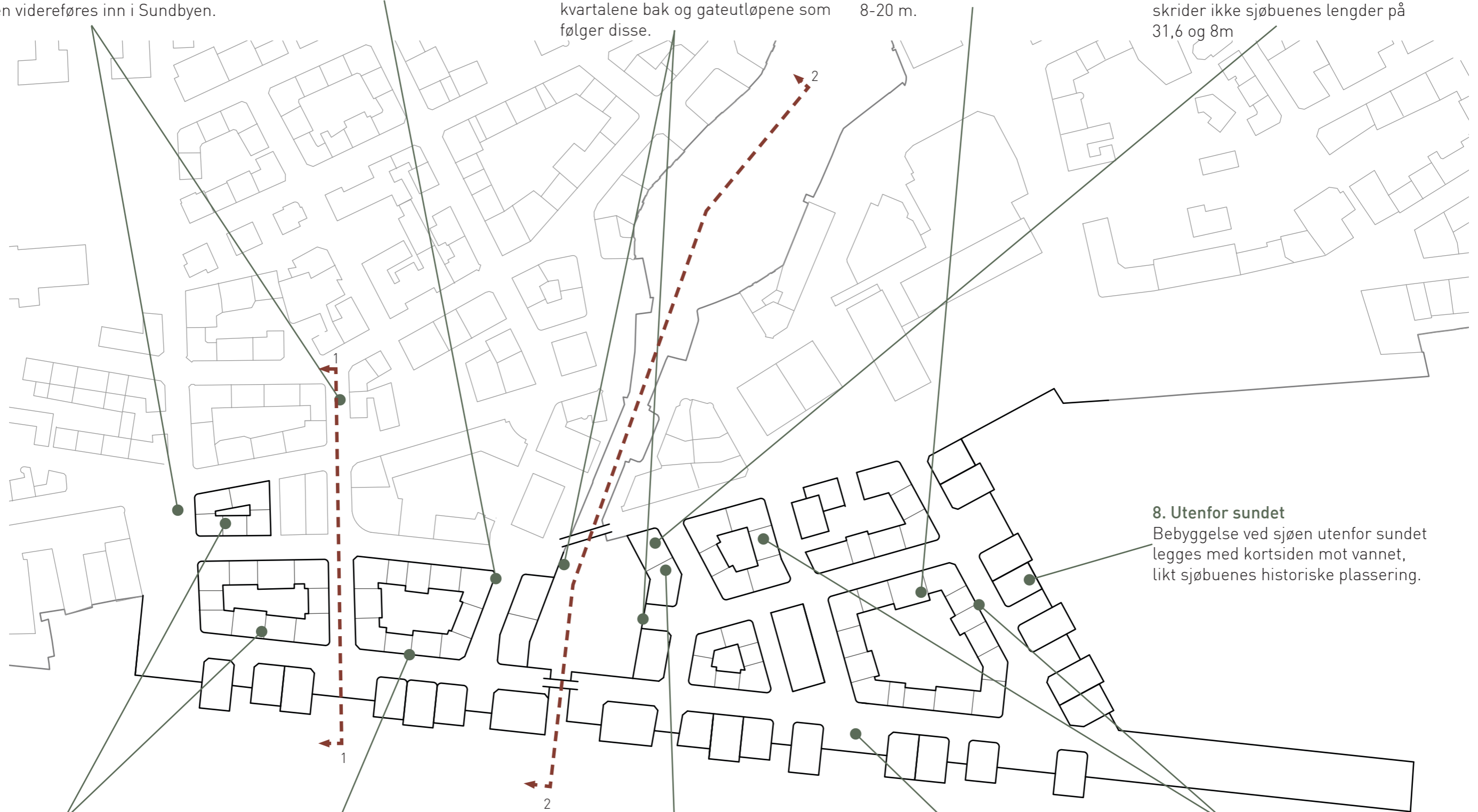
Ny bebyggelse ved sjøen deles etter kvartalene bak og gateutløpene som følger disse.

16. Bygårdsdybder

Dybden på bebyggelsen varierer fra 8-20 m.

13. Lengder, Lineærbebyggelse

Lengder for lineær bebyggelse overskrider ikke sjøbuenes lengder på 31,6 og 8m

4. Kvartalsbebyggelse

Kvartalene varierer i størrelse og ligger bak sjøbuen.

6. Kvartalslengder

Lengdene på bygårdskvartalene overskrider ikke 124 m, eller 24 m.

7. Lineær bebyggelse

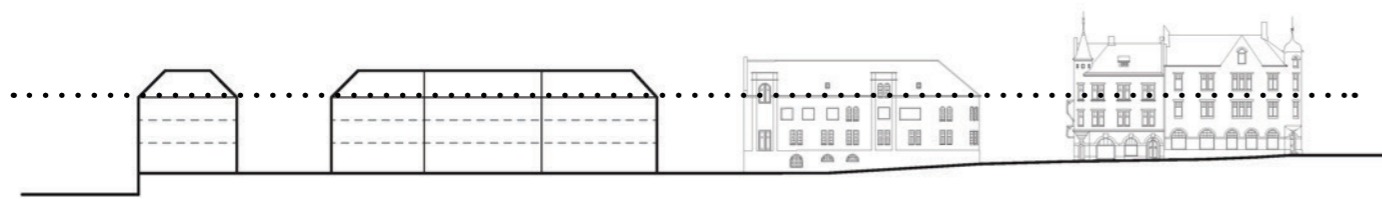
Den lineære karakteren til sjøbuen videreføres ut enden av Brosundet.

2. Plassdannelser

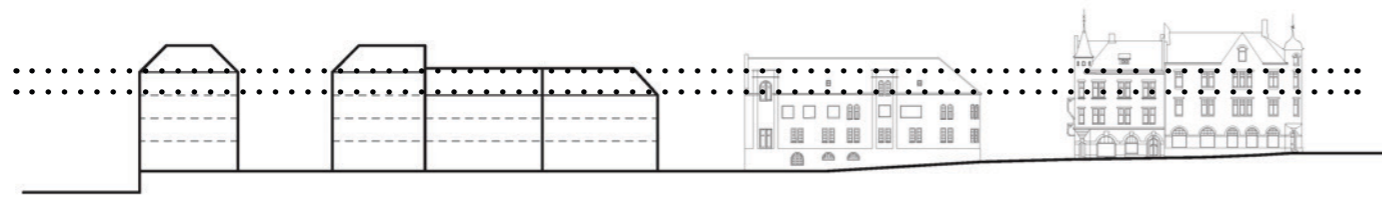
Nye plassdannelser legges i enden av forbindelser, mot sjø og sund.

12. Fasadelengder, bygårder

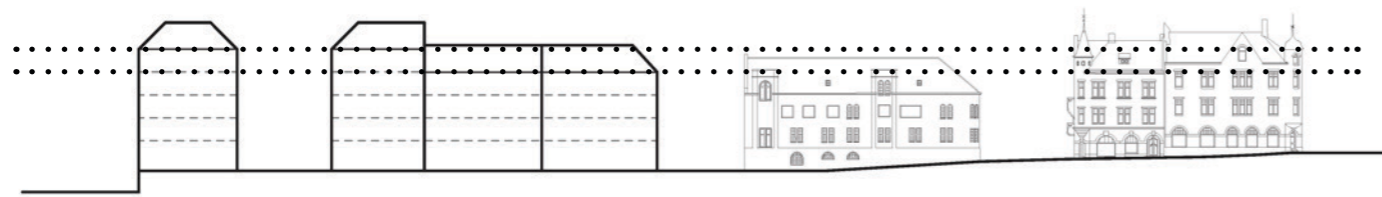
Lengdene for bygårder overskrider ikke 4 og 28 meter og ligger rundt 13-18 meter.

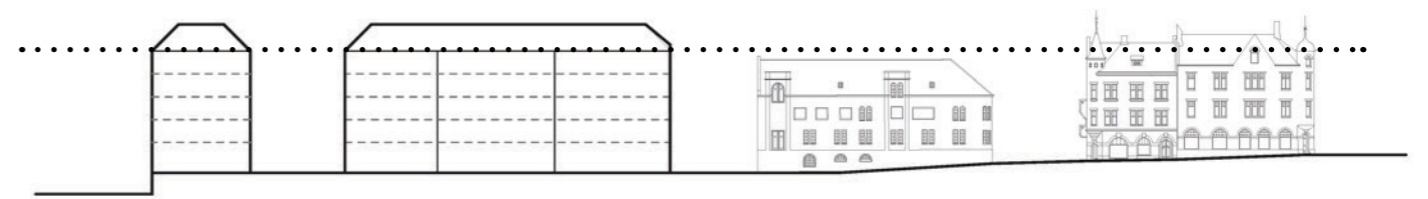
1. Gesimshøyden på den nærliggende sjøbua videreføres.

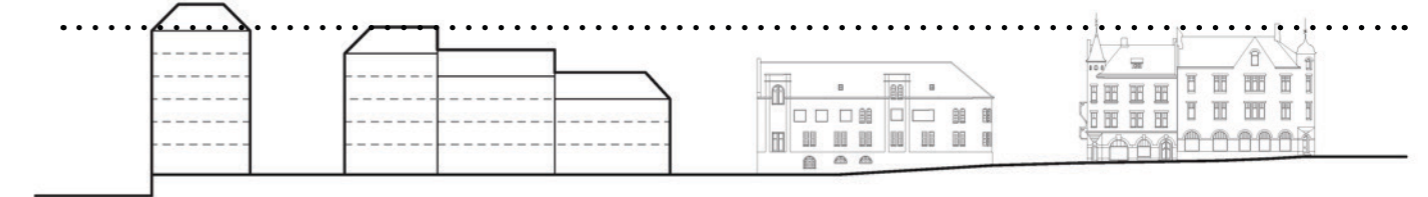
2. Opptrapping på én etasje, med tre etasjer mot tilpasningslinjen.

3. Opptrapping på én etasje, med fire etasjer mot tilpasningslinjen.

4. En gjennomgående bygningshøyde på fem etasjer.

5. Opptrapping på én etasje opp til seks etasjer

6. Syv etasjer og flatt tak.

Bygningshøyder, Langeberggata

I Langeberggata går det en tilpasningslinje mellom den nye bebyggelsen og den historiske.

1. Bygningshøyde på tre etasjer.

En gjennomgående bygningshøyde på tre etasjer tar opp i seg høydene til den historiske bebyggelsen.

2. Opptrapping på én etasje

Linjene fra resten av gata tas opp nærmest tilpasningslinjen. Ved en opptrapping med utgangspunkt i den historiske høyden underordner bebyggelsen seg taklandskapet.

3. Opptrapping, fire til fem etasjer

Dette gir høyere tomteutnyttelse, samtidig som det er på grensen til å bli for høyt mot den eksisterende bebyggelsen. Taklandskapet er likevel ivaretatt.

4. Bygningshøyde på 5 etasjer

Gesimslinjen blir liggende to etasjer høyere enn gesimsen til sjøbuen ved siden av. Dette ser man blir en for brå overgang fra den historiske bebyggelsen og burde unngås.

5. Opptrapping opp til seks etasjer

Bebyggelsen ut mot sjøen har en gesimshøyde som overgår mønehøyden til den historiske bebyggelsen. Selv med en gradvis

opptrapping underordner bebyggelsen seg ikke taklandskapet. En for høy bebyggelse i sør påvirker sikt og lysforhold.

6. Syv etasjer og flatt tak

Den nye bebyggelsen har en gesimslinje som er mer enn dobbelt så høy som gesimslinjen til den historiske bebyggelsen. Bebyggelsen underordner seg ikke taklandskapet, gesimshøyde eller mønehøyde.

Konklusjon

Med utgangspunkt i den historiske høyden og ved bruk av regelen om opptrapping vekk fra hensynssone-linjen opp til en høyde på fem etasjer,

tilpasses høydene den historiske bebyggelsen.

1. En gjennomgående høyde på fire etasjer.

2. Opptrapping fra fire til fem etasjer.

3. En gjennomgående høyde på fem etasjer.

4. En gjennomgående høyde på sju etasjer med flate tak.

Regelbruk for høyder i Brosundet

Det går en tilpasningslinje gjennom hele Brosundet. Eksisterende bebyggelse fra nyere tid er grået ut.

1. Høyde på 4 etasjer

Den nye bebyggelsen har samme høyde som sjøbuene. Dette er høyder som innordner seg sjøbuene og bidrar til å opprettholde gesimslin-

jen og veggen i sundet.

2. Opptrapping, fire til fem etasjer

Bebyggelsen vil kun delvis ta videre gesimslinjen fra sjøbuene lenger inne i sundet. Opptrapping er utypisk for de historiske sjøbuene.

3. Fem etasjer

Den nye bebyggelsen ligger en etas-

je over sjøbuene. Dette viderefører ikke den tydelige gesimslinjen til sjøbuene i indre havn, men tilpasser seg heller den nye bebyggelsen rett ved. Dette gir høyere tomteutnyttelse men opprettholder en tydelig vegg.

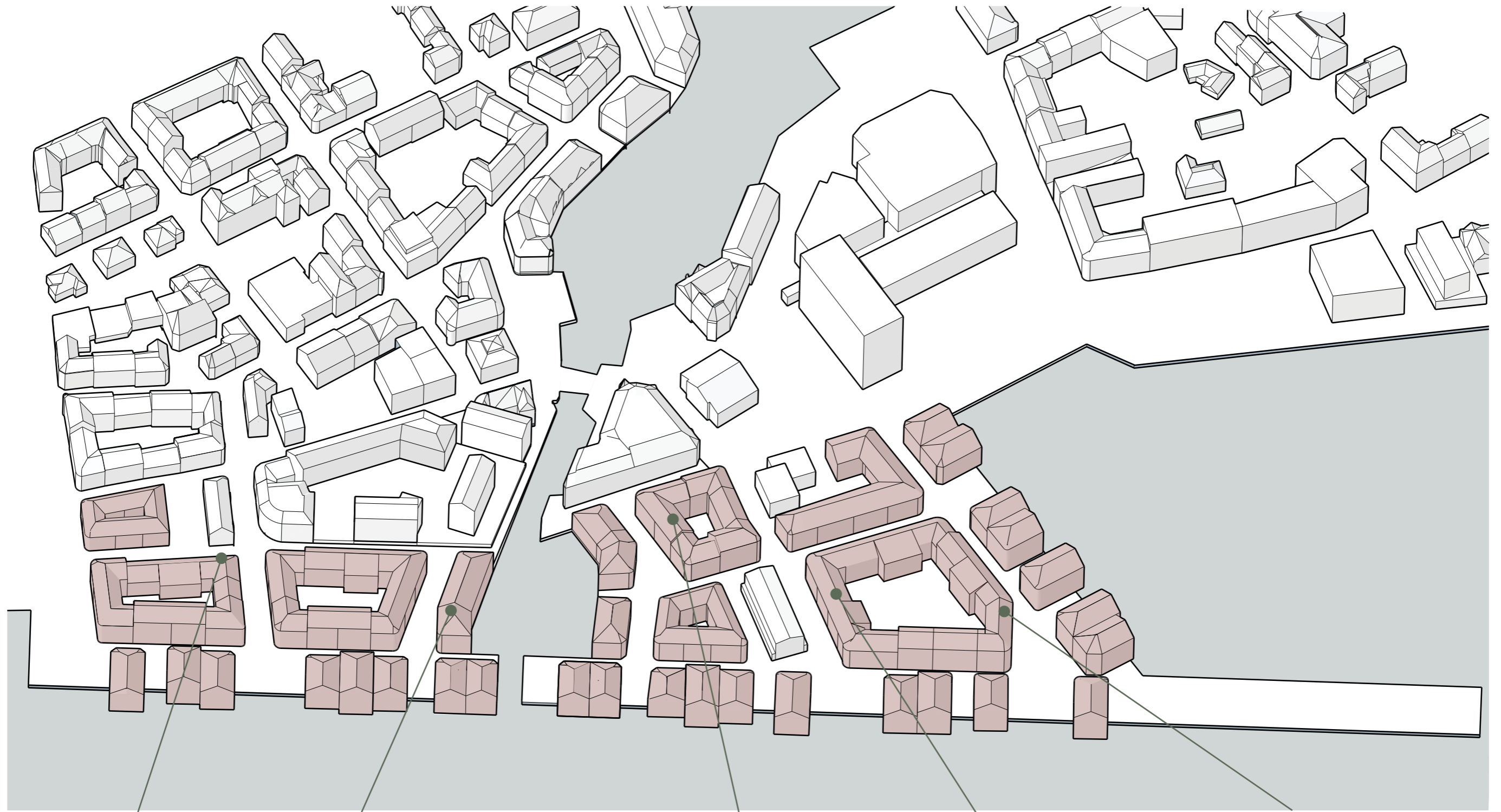
4. sju etasjer og flate tak

Gesimshøyden ligger over mønehøyden på samtlige bygninger i sun-

det. Bebyggelsen underordner seg ikke gesimslinjen eller mønehøyden og blir for massiv.

Konklusjon

Sjøbuene i Brosundet holder en jevn gesimshøyde og opptrapping blir derfor utypisk. Den nye bebyggelsen bør ta opp den historiske høyden ut sundet.

10. Høyder ved tilpasningslinjene
Sjøbuenes gesims - og mønehøyde burde strengt videreføres ut hele Brosundet.

17. Sjøbudybder
Dybden på sjøbubebyggelsen kan variere mellom 7m - 24m. Dybden burde i gjennomsnitt ligge på 16,5m.

15. Møne, bygårder
Møne på bygårdstakene burde ligge parallellt med gatene, ikke på tvers.

14. Taklandskap
Bebyggelse må ha en takform og høyde som innordner seg resten av taklandskapet. Flate tak bryter med taklandskapet og burde derfor unngås for ny bebyggelse.

11. Opptopping
Bebyggelse høyere enn 3-4 etasjer må trappes opp vekk fra linjene i hensynssonen, maksimum en etasje av gangen. Opptoppingen må ligne den man ser i resten av byen.

FASADE

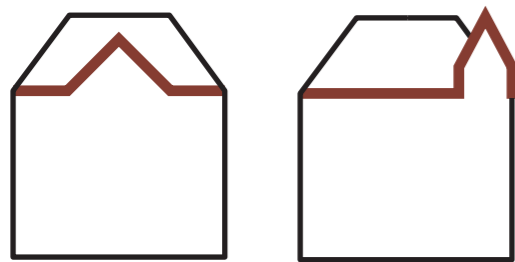
Om fasadereglene

Reglene skal gi god sammenheng med den historiske byen, men ikke så strenge føringer at det blir for lite variasjon i uttrykk. Arkitektur uttrykker tross alt sin egen tid.

Det er en viktig diskusjon om man trenger analogi for å skape slektskap mellom nytt og gammelt, så lenge morfologi, volum, materialer og farger er ivaretatt.

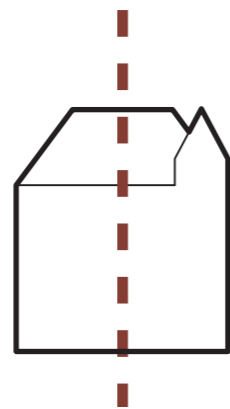
Det å ha et sett med spilleregler kan gjøre det lettere å bryte disse på en bevisst måte. De kan være nyttige når man skal gjøre designundersøkelser av fasader og tilpasningsprosjekter, særlig i viktige byrom som Brosundet.

Reglene kan danne et fundament for diskusjon rundt utforming av samtidsarkitekturen heller enn å være en tvangstrøye.

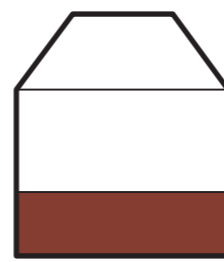
1. Høydepunkt

Høydepunkt bør brukes for å bryte opp lengre fasader, rundt hjørner og for å gi fasaden et hierarki.

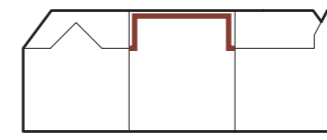
2. Asymmetri

Asymmetri kan brukes i oppdelingen av fasader i vertikal og horisontal retning, i første etasje og for å fordele høydepunkter og skape dynamikk.

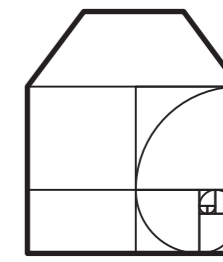
3. Sokkeletasje

Førsteetasje kan markeres med forskjell i farge, material eller etasjebånd. En bygård burde ha markert sokkel. Lineær bebyggelse kan ha markert sokkel.

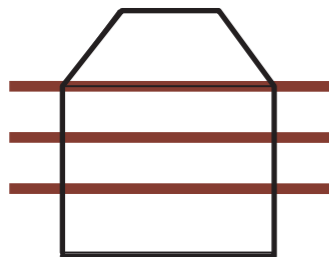
4. Brytning av gesims

Gesims kan brytes av fasadeelementer, men de må ikke dominere gesimslinjen.

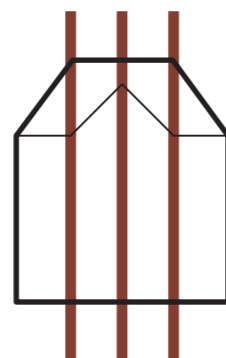
5. Det gylne snitt

Det gylne snitt kan brukes som verktøy til å proporsjonere fasaden og skape dynamikk.

6. Horisontaler

Gesims og etasjebånd kan markeres med relieff, materialbruk, farge eller profiler.

7. Vertikaler

Lineær bebyggelse mot Brosundet kan ha gjennomgående vertikaler i hele fasaden, mens en bygård kan ha gjennomgående vertikaler fra andreetasje og opp.

MATERIALER

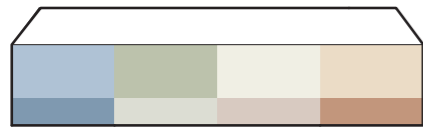

Om fargereglene

Reglene reflekterer dagens fargebruk og gjelder hele hensynssonen.

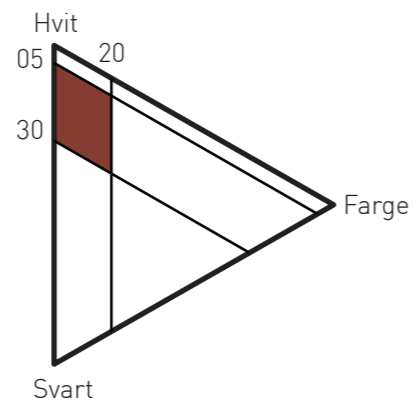
Reglene setter rammer for valg av farge på den enkelte fasade med hensyn til omkringliggende bebyggelse.

En eksempelpalett som viser farger som ligger innenfor reglene er vist.

1. oppdeling

Farger bør brukes for å markere oppdeling av fasadeflatene for å gi variasjon i gatebildet.

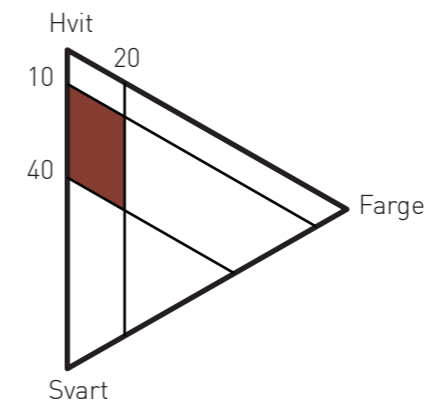
2. Sorthet og kulør, hovedfarger

Hovedfarger bør ligge innenfor maks 20% kulør, minimum 5% sorthet og maksimum 30% sorthet

3. Hovedfargenyanser

Hovedfarger bør ligge innenfor tendensene på hovedfargehjulet.

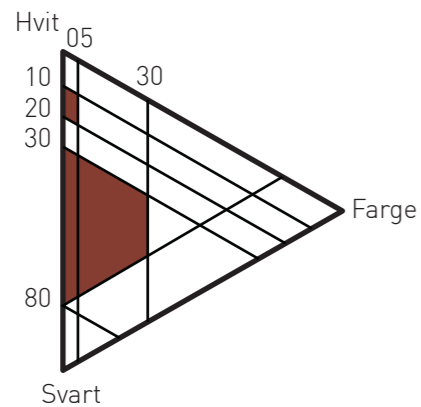
4. Sorthet og kulør, sekundærfarger

Sekundærfarger bør ha maks 20% kulørthet, minimum 10% sorthet og maksimum 40% sorthet.

5. Sekundærfargenyanser

Sekundærfarger bør ligge innenfor tendensene i fargehjulet.

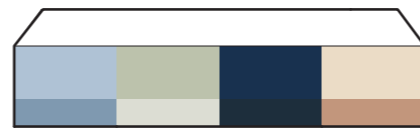
6. Sorthet og kulør, tertiærfarger

Tertiærfargene bør ha maks 5% kulørthet og 10-20% sorthet for lyse farger, og maks 30% kulørthet og 80% sorthet for mørke farger.

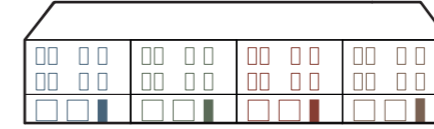
7. Tertiærfargenyanser

Sekundærfarger bør ligge innenfor tendensene i fargehjulet.

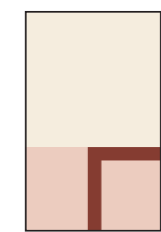
8. Hoved- og sekundærfargesetting

Hoved- og sekundærfarger bør settes med omsyn til området fasaden befinner seg i.

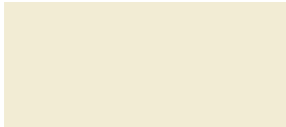
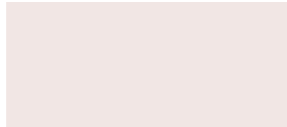
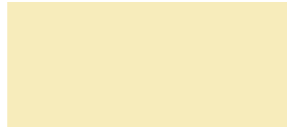
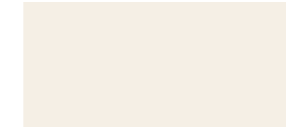
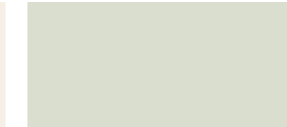
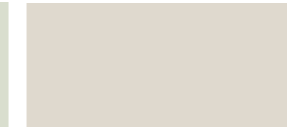
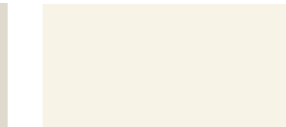
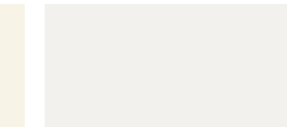
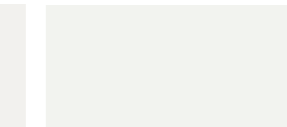
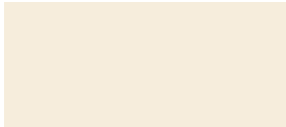
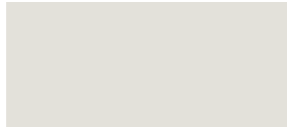
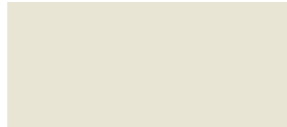

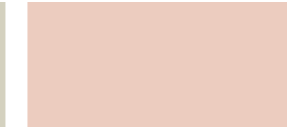

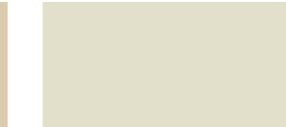

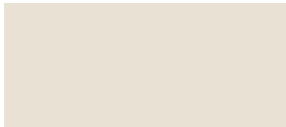
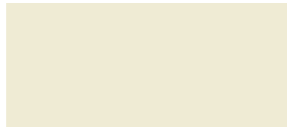
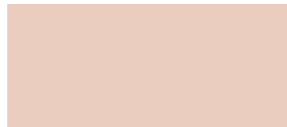

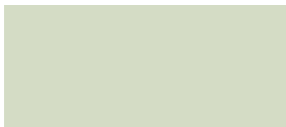

9. Tertiærfargesetting

Tertiærfarger kan fargesettes til resten av området, men først og fremst til sekundær og hovedfargen på fasaden det gjelder.

10. Typisk artikulering

Fargesettingen er typisk lyse farger for store flater og gradvis mørkere og mer kulørte for mindre flater

								
NCS S 0505-Y20R	NCS S 0505-R	NCS S 0515-Y	NCS S 1002-Y50R	NCS S 1005-G50Y	NCS S 1502-Y50R	NCS S 0804-G90Y	NCS S 1000-N	NCS S 1002-G50Y
								
NCS S 0804-Y50R	NCS S 1002-R	NCS S 1002-Y	NCS S 1505-Y	NCS S 1510-Y90R	NCS S 1510-Y20R	NCS S 1005-Y	NCS S 2002-Y	NCS S 2005-G
								
NCS S 1002 Y50R	NCS S 1005-G80Y	NCS S 1010-Y70R	NCS S 2002-Y50R	NCS S 2005-Y20R	NCS S 2005-G70Y	NCS S 3010-R	NCS S 3020-R90B	NCS S 3020-Y40R
								
NCS S 1502-Y	NCS S 1505-Y40R	NCS S 1505-Y30R	NCS S 2010-R80B	NCS S 2010-Y50R	NCS S 2502-Y	NCS S 4005-G80Y	NCS S 4020-Y80R	NCS S 4030-Y70R
								
NCS S 1510-G40Y	NCS S 1510-Y40R	NCS S 1510-R	NCS S 3005-Y50R	NCS S 3005-Y80R	NCS S 3010-Y60R	NCS S 5030-R	NCS S 4030-G50Y	NCS S 4030-G50Y
								
NCS S 1510-R90B	NCS S 1515-Y30R	NCS S 2000-N	NCS S 3010-G40Y	NCS S 3020-Y80R	NCS S 3020-Y20R	NCS S 5020-Y90R	NCS S 6010-Y70R	NCS S 6010-G10Y
								
NCS S 2005-Y60R	NCS S 2010-G20Y	NCS S 2010-Y50R	NCS S 3502-Y	NCS S 4000-N	NCS S 4005-R80B	NCS S 6020-R80B	NCS S 6502-R	NCS S 7005-Y80R
								
NCS S 2505-Y30R	NCS S 3010-B	NCS S 3020-Y50R	NCS S 4005-G20Y	NCS S 4010-Y70R	NCS S 4020-R	NCS S 7010-R90B	NCS S 7010-G10Y	NCS S 8000-N

Hovedfarger

Sekundærfarger

Tertiærfarger

Eksempelpaletter

Her er noen eksempler på farger man kan benytte seg av for hovedfarger, sekundærfarger og tertiærfarger. Disse viser også farger som ikke er målt, men som ligger innenfor reglene for tendensene.

MATERIALER

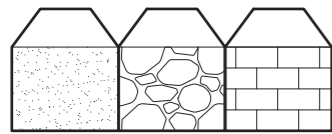

Om materialreglene

Reglene reflekterer typisk materialbruk i Jugendbyens fasader og tak.

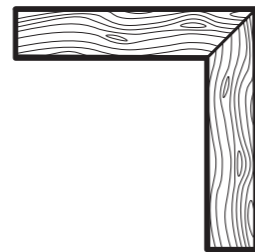
Reglene gjelder for hele hensyns-sonen.

Et utvalg farger og teksturer er vist i en eksempelpalett for materialer.

1. Fasadematerialer

Primær - og sekundærmateriale i nye fasader må vise slektskap til den historiske murbyens materialpalett i tekstur og farge.

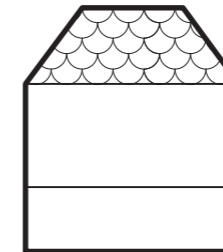
2. Tertiærmateriale

Tertiærmateriale er treverk, dette er strengt langs tilpasningslinjene. Andre materialer kan brukes lenger vekk fra linjen, men må fargesettes med hensyn til overfalte og fargeopplevelse.

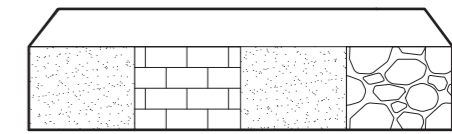
3. Vindusprosent

Langs tilpasningslinjene bør vindusprosenten ikke overskride 30%. I hensynssonen forøvrig kan man bruke opptil 40%.

4. Skifertak

Takmaterialet skifer burde videreføres inn i hele hensynssonen.

5. Oppdeling

Materialer burde sammen med farge brukes som et verktøy for å dele opp lengre fasader.

Murpuss

Naturstein

Teglstein

Pigmentert betong

Materialeksempler

Her er noen eksempler på materialer som overholder reglene både med tanke på tekstur og farge. Noen av disse er registrerte, andre er eksemplteksturer (se kildeliste).

DISKUSJON

Bruk av reglene

Her vises eksempler på bruken av reglene for morfologi og typologi, farge, material og fasade sammen i snitt og illustrasjoner. Dette er ment for å visualisere diskusjonen rundt bruken av reglene heller enn å være en bestemt fasit. Reglene legger føringer for samtidsarkitekturen men det er ønskelig med variasjon innefor dette.

Først diskuteres bruk av reglene på den nye bebyggelsen sett opp mot den historiske bebyggelsen i Langeberggata, deretter i Brosundet.

Orienteringskart

Snitt og Illustrasjoner

På kartet vises det hvor snittene gjennom Langeberggata og Brosundet ligger, samt hvor tilpasningslinjene ligger.

Kartet viser også illustrasjoner fra følgende synsvinkler:

- 1: Langeberggata
- 2: Brosundet indre havn
- 3: Brosundet, sett fra sørsida
- 4: Terminalen

Snitt Langeberggata

En av tilpasningslinjene vil krysse Langeberggata. Dermed er det særlig viktig med god tilpasning mot den historiske bebyggelsen.

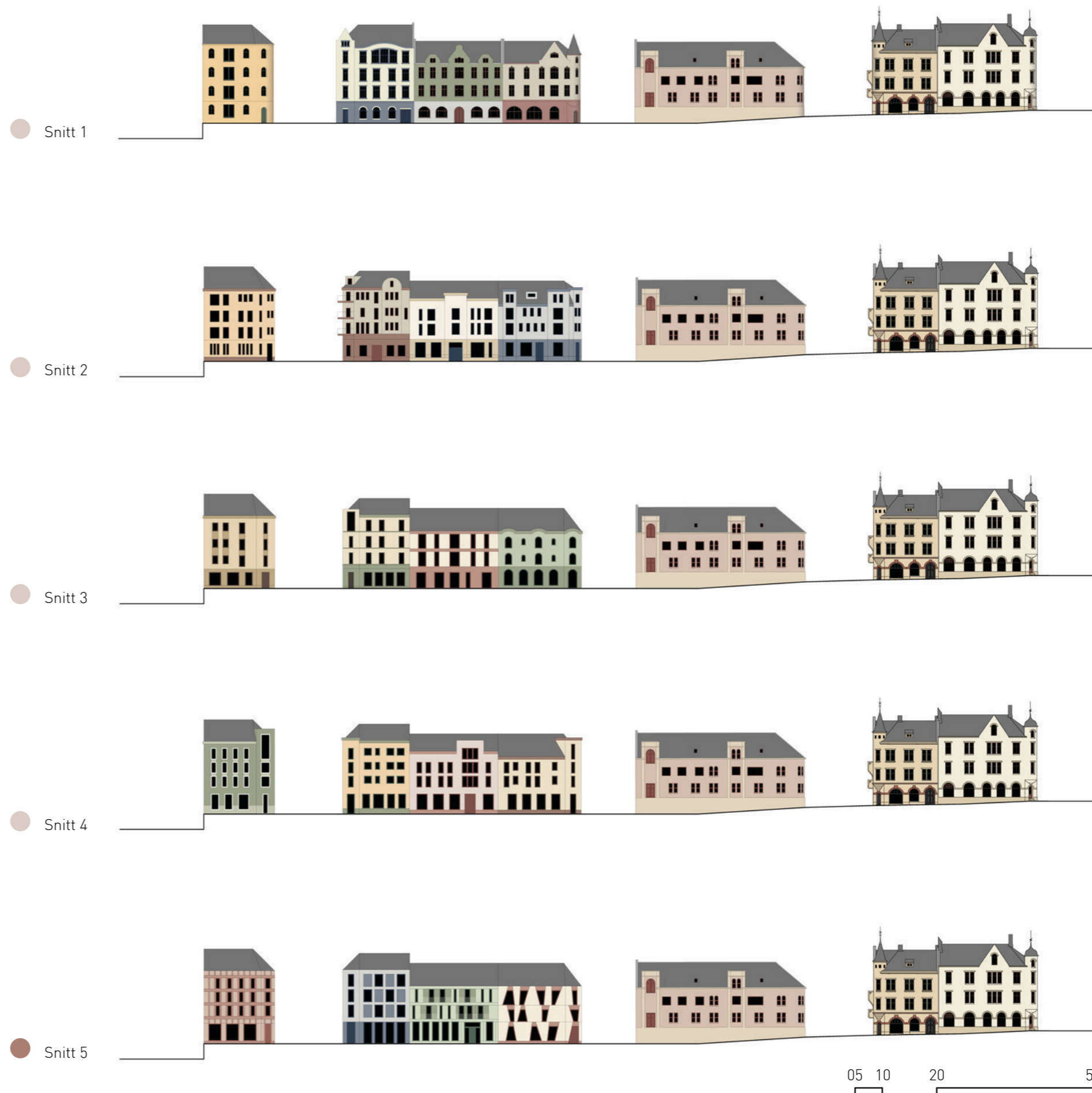
Alle snittene her følger reglene for morfologi, volum, farge og materialer. På denne siden vises fasader rangerte fra stilkopi til mer kontemporære uttrykk.

Diskusjoner i snitt

På de kommende sidene diskuteres snittene, med hensyn til hvordan en tøyning av reglene for material, farge, morfologi og fasadeuttrykk vil påvirke tilpasningen. Hvert snitt indikerer i hvilken grad bebyggelsen tøyer reglene.

Grad av regelbruk

- Stor grad
- Tøyer reglene
- Bryter reglene

Fasadeuttrykk:

Snittene på denne siden diskuterer bruken av reglene for fasadeutforming.

Snitt 1: Stilkopi

Bebyggelsen følger fasadereglene, men det er vanskelig å si hvilken tid bebyggelsen er fra ettersom den kopierer jugendstilen.

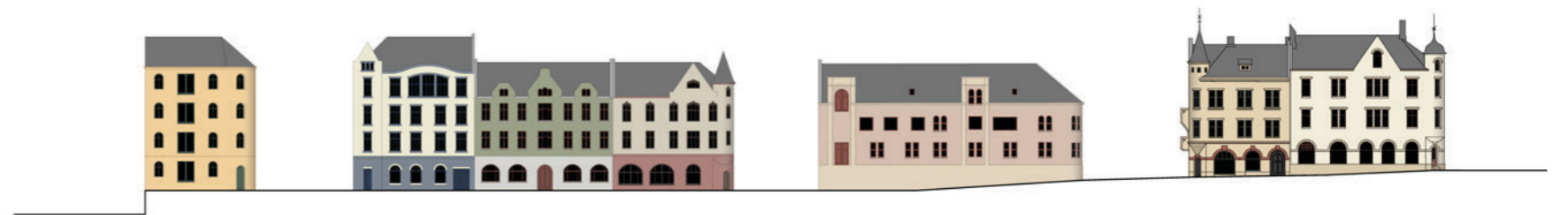
Snitt 5: Moderne

I snitt 5 følges ikke reglene for høydepunkt, asymmetri eller brudd på gesims. Bebyggelsen tøyer reglene for fasadeuttrykk, men det er tydeligere hvilken tid den er fra.

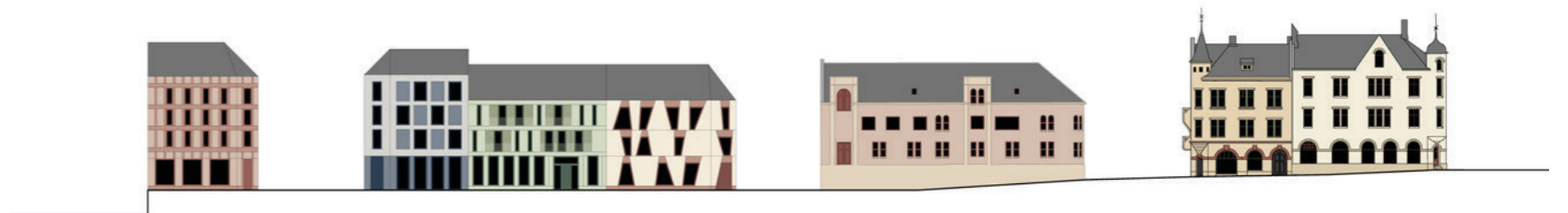
Konklusjon

Så lenge fasaden følger reglene for volum, farger og materialer vil fasaden underordne seg det historiske, uavhengig av stiluttrykk. Dersom en bygårdsfasade er veldig ekspressiv i uttrykket må man være mer forsiktig med å bryte mot reglene i de andre kategoriene.

● Snitt 1

● Snitt 5

05 10 20 50

Bygningshøyde / Taklandskap

I snittene på denne og neste side diskuteres tøyning av reglene for bygningshøyde og takform.

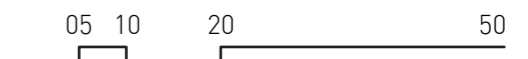
Snitt 2:

Snitt 2 overholder alle reglene for fasadeutforming. Sokkelen er markert, fasadene har et tydelig hierarki med høydepunkt og brytning av gesimsen. Det gylne snitt er benyttet i fasadens utforming.

Snitt 2a: Bygningshøyde

Her er bygningenes gesimshøyde hevet med én etasje. Selv om bebyggelsen ikke tar opp gesimslinjen til sjøbua, videreføres gesimslinjen fra Langeberggta forøvrig med en opptrapping ut mot sjøen. Når bebyggelsen er så nærliggende i takform, farge og material underordner den seg likevel den historiske.

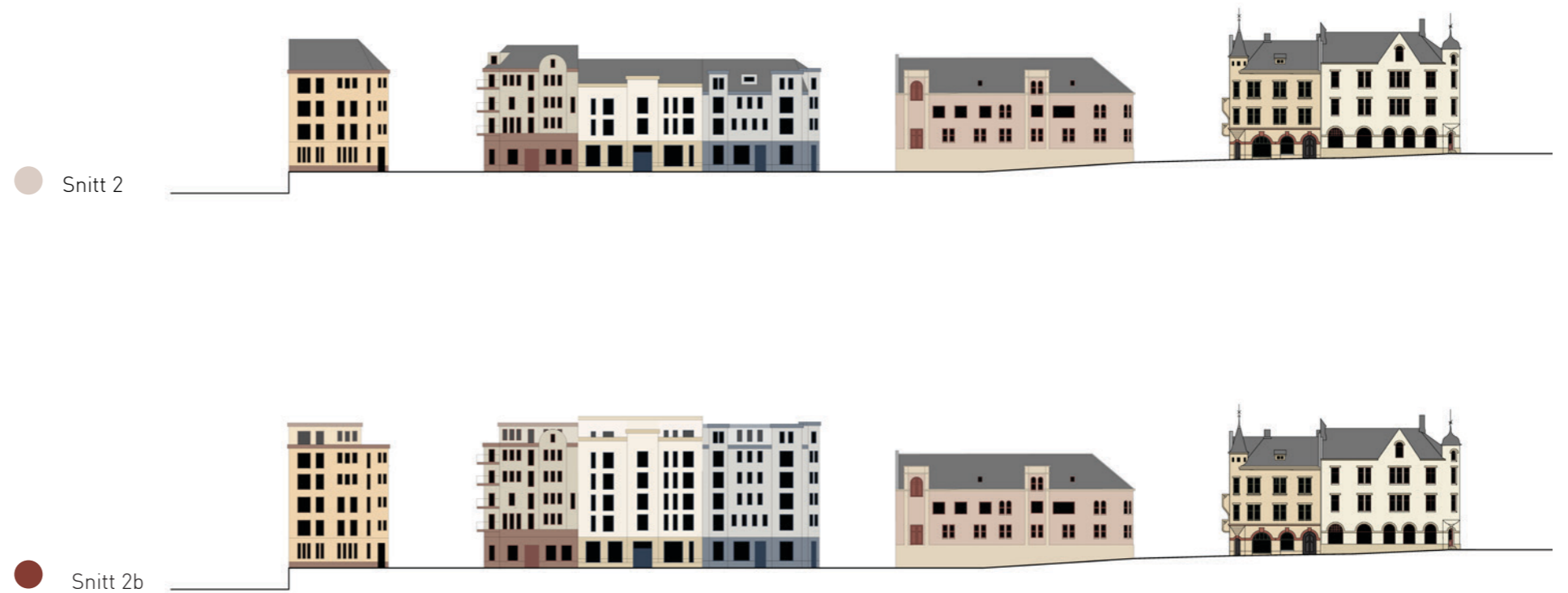
Snitt 2b: Taklandskapet

Bebyggelsen er hevet opp til makshøyden på 5 etasjer med en inntrukket 6. etasje med flatt tak. Den nye bebyggelsens gesimslinje ligger 2 etasjer over den nærliggende sjøbua. Dette bryter med regelen om høyder ved tilpasningslinjene. Overgangen mellom den nye bebyggelsen og den gamle blir for brå når bygningshøydene trappes opp med mer enn én etasje av gangen. Det flate taket bryter med det karakteristiske taklandskapet. Dette er spesielt tydelig når det flate taket er gjennomgående i hele den nye bebyggelsen.

Konklusjon

Gesimslinjen og bygningshøyder burde forholde seg til regelen om opptrapping. Selv om man ideelt sett skulle ivarettatt gesimslinjen ved tilpasningslinjen kan det bygges én etasje høyere ved linjen så lenge man respekterer regler for opptrapping og taklandskap.

Flate tak er utypiske og burde unngås. Hvis man likevel ønsker flatt tak er det viktig å overholde alle andre regler, spesielt bygningshøyder, gesimslinje, materialbruk og farge.

Farger

Snittene på denne og neste side diskuterer bruken av farger i Langeberggata.

Snitt 3:

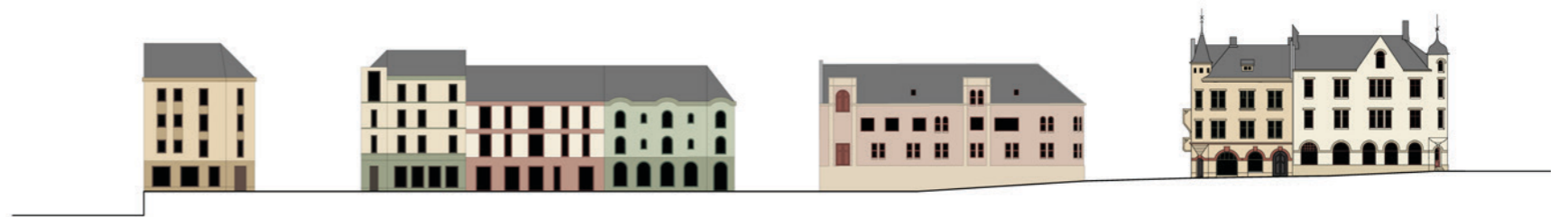
Snitt 3 følger reglene for fasade i stor grad. Bebyggelsen har markerte sokkeletasjer, bruk av det gylne snitt og et hierarki i fasade med høydepunkter, selv om de ikke er markert i like stor grad her.

Fargene som er brukt tar opp i seg Langeberggatas fargekarakter med beige og rødtoner, med noe mer grønt enn det som er typisk for gata. Fargene artikulere fasadene, deler opp fasaderekken og sørger for variasjon dem imellom.

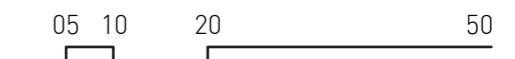
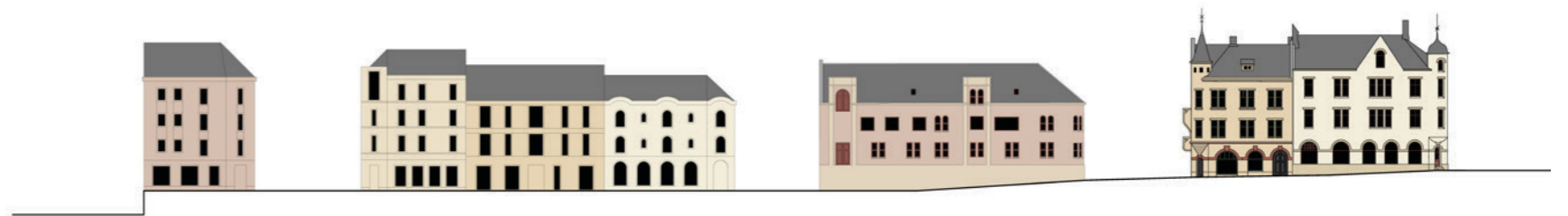
Snitt 3a: Artikulering og variasjon

Her er gatas fargekarakter ivaretatt på hovedfargenivå men fasaderekken mangler variasjon og artikulering. Hver enkelt fasades fargeflater har fått samme farge og går i ett med hverandre. Fasadene fremstår som slette.

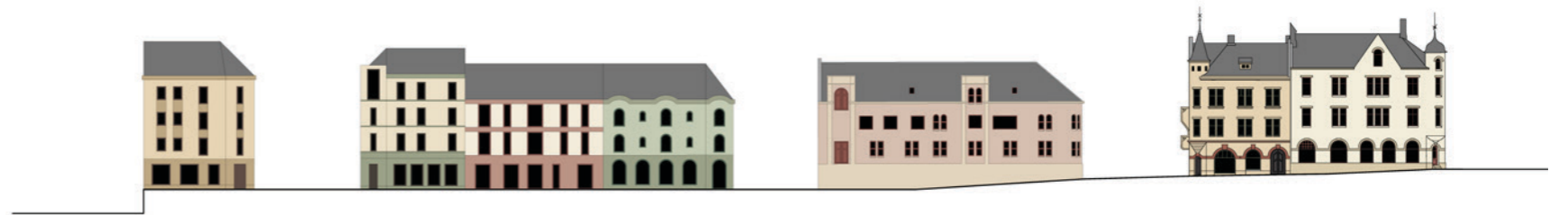
● Snitt 3

● Snitt 3a

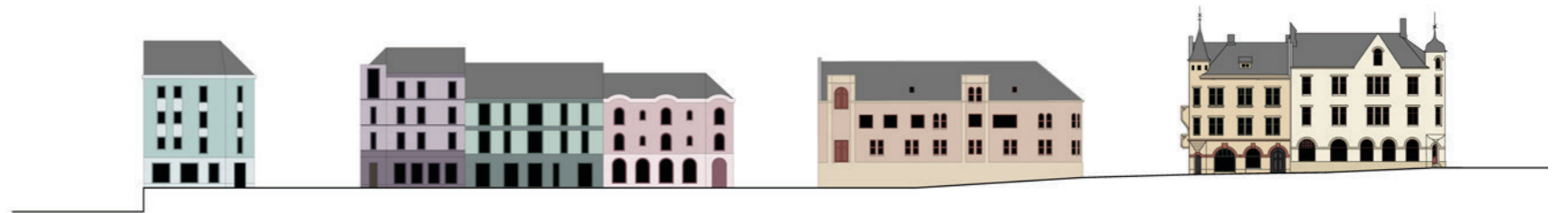
● Snitt 3

Snitt 3b: Fargetoner

Nyansene som er brukt stemmer med reglene men fargetonene skiller seg ut. Fargetoner som ligger rundt B50G (Turkis) og R50B (Lilla) forekommer sjeldent, spesielt som hovedfarge. Særlig satt opp mot Langeberggatas varme fargekarakter ser man hvordan de kalde fargetonene skiller seg ut.

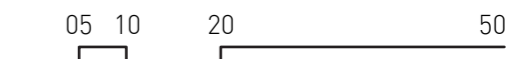
● Snitt 3b

Konklusjon:

Det er viktig med farger for å gi gatebildet og byens fasader variasjon og artikulering. Fargene bør anvendes slik at fasaderekkenes så vel som de enkelte fasadene deles opp.

Byens fargetoner tenderer mot varme toner, spesielt toner som faller mellom gult og rødt. Nye bygg bør fargesettes med tanke på omkringliggende bygg.

Materialer

På disse to sidene diskuteres bruken av materialer i Langeberggata.

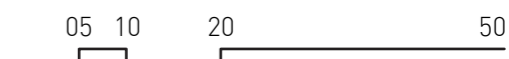
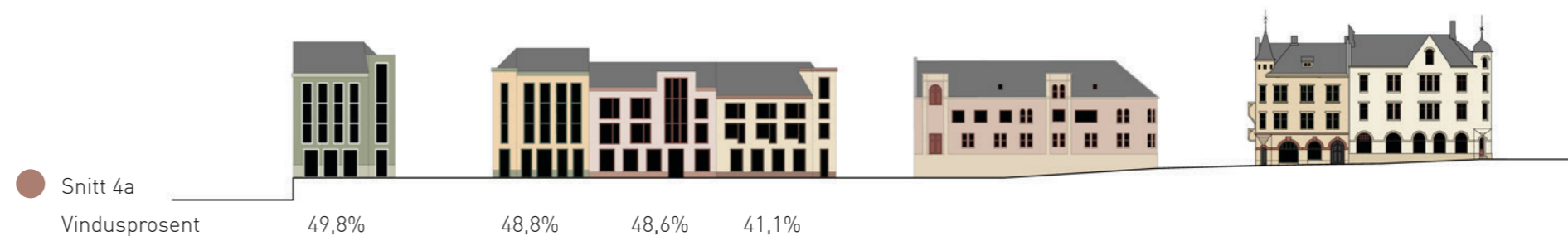
Snitt 4:

Dette snittet viser fasader med tydelig hierarki, brytning av gesims, bruk av asymmetri og det gylne snitt.

Fasadenes vindusprosent ligger innenfor den anbefalte grensen på 40% og innenfor 30% ved tilpasningslinjen. Fasadene bryter ikke mot de historiske bygningenes vindusprosent. Det er tydelig hva som er fasadens hovedmateriale og glasset i vinduene konkurrerer ikke mot fasadens hovedflate.

Snitt 4a: Vindusprosent

Dette snittet ivaretar fasadens materialer men regelen for vindusprosenten tøyes slik at vindusflatene begynner å konkurrere med fasadens hovedmateriale. Her ligger prosentandelen mellom 40% - 50% og man ser en betydelig forskjell mellom den nye bebyggelsen og den historiske.

Snitt 4b: Utypiske materialer

Fasadenes hoved- og sekundærmaterialer, på fasade og tak, er i dette snittet byttet ut med treverk, glatte fasadeplater og blikk.

Treverket har en mørk egenfarge og annerledes tekstur og er utypisk i murbyen Ålesund.

Glatte fasadeplater i glørete farger skiller seg ut og står ikke til resten av gateløpet.

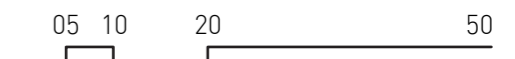
Blikkfasaden er for mørk og vil ha en glatt tekstur som ikke minner om murbyens materialpalett.

Takmaterialet er heller ikke ivaretatt og bryter med skifertakene i området.

Konklusjon

Ny bebyggelse bør holde vindusprosenten innefor 40% ved tilpassingslinjene. Det går en visuell grense ved 40% ettersom mørke glassflater konkurrerer visuelt med lyse hovedflater. 50% er den fysiske grensen der glassflatene begynner å oppta mer av fasadens flate. Er reglene for takform, volum, material og farge overholdt, kan vindusprosenten være opptil 50%.

Fasadenes materialer burde vise slektskap til murbyens materialpalett. Treverk er utypisk som hoved- og sekundærmaterial innenfor murgrensene og bør unngås i de større fasadefeltene. Utover det er det materialenes egenfarge og tekstur som er avgjørende for hvorvidt de passer inn.

Illustrasjon 1: Langeberggata

Denne illustrasjonen gir et inntrykk av hvordan gaterommet og taklandskapet i Langeberggata kan se ut. Fasadeuttrykket til venstre er basert på snitt 2. Bebyggelsen er trappet opp gradvis ut mot sjøen, en etasje

av gangen opp mot en høyde på 4 etasjer. Langeberggatas forbindelse til sjøen videreføres og avsluttes med et plassdanning med sjøtrapper ned mot vannet. Takene på den nye bebyggelsen tar igjen byens typiske takform og materiale.

Fasadene overholder reglene for fargebruk, materialer og fasadeutforming.

Snitt 1

Snitt 2

Snitt 3

Snitt 4

Snitt 5

● Snitt 1

● Snitt 5

Snitt Brosundet

Tilpasningslinjene vil gå gjennom hele Brosundet, i motsetning til Langeberggata. Her er det særlig viktig at utformingen av bebyggelsen viser en form for slektskap med bebyggelsen i indre havn.

Snittene på forrige side viser uttrykk fra stilkopi til mer kontemporære uttrykk. Ny bebyggelse er dempet.

Fasadeuttrykk

De mest karakteristiske trekkene ved Sjøbuenes fasader langs sundet er et tydelig hierarki med sterke vertikaler og høydepunkt i fasade som bryter med gesims.

Snitt 1: Stilkopi

Snitt 1 henter elementer direkte fra sjøbuene. Reglene er fulgt men bebyggelsen reflekterer ikke tiden den er bygget i.

Snitt 5: Moderne

Snitt nummer 5 ivaretar alle regler hva gjelder bygningens størrelse, plassering, farger og materialer, men tøyer reglene for fasadeuttrykk. Fasadene mangler hierarki og høydepunkt som bryter opp gesims. Likevel har de et strengt system for horisontaler og vertikaler, samt en kort bygningslengde. Dette gjør at de ikke er så ekspressive, men at de fremdeles gir variasjon.

Konklusjon:

Det er viktigere med slektskap i uttrykket i Brosundet enn i Langeberggata da Sjøbuenes uttrykk er mer homogent grunnet deres funksjon. Reglene for volum, farger og materialer må overholdes, men fasadens uttrykk kan tøyes så lenge fasadene ikke blir for ekspressive mot resten av bebyggelsen i sundet..

Diskusjoner i snitt:

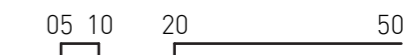
På de neste sidene ser vi på snittene for å se hva som skjer når reglene tøyes.

● Snitt 2

● Snitt 2a

Bygningshøyder og taklandskap

Snittene på denne og neste side diskuterer bebyggelsens høyde og takform i forhold til det historiske taklandskapet.

Snitt 2:

Fasadene i dette snittet overholder reglene for hierarki, sterke vertikaler og høydepunkt som gir brytning i gesims. Noen av bygningene har markert sokkel slik som man ser

ellers i sundet, andre ikke. Fasadene er tegnet med det gylne snitt og er asymmetriske.

Bebyggelsen overholder den historiske gesimslinjen slik som vist på volumdiskusjonen på side 10.

Snitt 2a: Høyere bebyggelse

Bebyggelsen har en høyde på 5 etasjer. Bebyggelsens gesimslinje forholder seg mer til den nyere

nabobygningen enn sjøbuene.

Bebyggelsen viser et tydelig slektskap til den historiske bebyggelsen i uttrykk, farge og materialbruk, men ikke i gesimshøyde.

Ideelt burde den nye bebyggelsen ta utgangspunkt i sjøbuene og ikke nyere bygninger. Dette er spesielt viktig langs tilpasningslinjene og dermed langs hele Brosundet.

● Snitt 2

● Snitt 2b

Snitt 2b: Taklandskap

Her er høyden på bebyggelsen 5 etasjer med en inntrukken 6. etasje og bygningene har flate tak. En høyde på 5 etasjer tøyser reglene, med en inntrukken 6. etasje og flatt tak bryter bebyggelsen med reglene for høyde og takform.

imslinjen viktig å ivareta i ny bebyggelse. Om alle andre regler følges, også regler for takform, kan bebyggelsen heves med én etasje i forhold til den historiske.

Dersom reglene for høyde tøyres og bebyggelsen får flate tak og inntrukne etasjer, underordner den seg ikke taklandskapet.

Konklusjon:

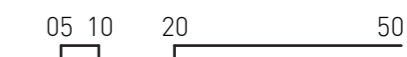
I Brosundet er den tydelige ges-

● Snitt 3

● Snitt 3a

Farger

Snittene på denne siden og neste diskuterer farger. Brosundets fargekarakter er mer variert enn i Langeberggata. Sjøbuene er fargesatt i ulike toner med innslag av gråbrun naturstein slik som i Svaneapoteket.

Snitt 3:

Snitt 3 viser fasaderegler for gjennomgående horisontaler, brytning av gesims, hierarki og høydepunkt, men ikke asymmetri.

Fargene følger reglene for fargetoner og nyanser og viderefører variasjonen man ser ellers i sundet.

Snitt 3a: Grått sund

Med en gjennomgående nøytral gråtone og sammen med den grå nabobebyggelsen, forsvinner variasjonen og fargene sundet er kjent for. Enden av sundet blir blekt, trist og lite representativt for resten av Brosundets fargekarakter.

● Snitt 3

● Snitt 3b

Snitt 3b: Nyanser

Her ser vi et eksempel på farger som ikke er innenfor de nyansene som er typiske for byen.

Fargene er for kulørte og for lyse eller mørke.

Helt til venstre er en bygning der fargetonen stemmer med regelen men som er for kulørt, med en metningsgrad på 50%. Bygningen skiller

seg ut fra resten av sundet og er for fargesterk.

Bygningen i midten er helt hvit og kun enkelte fasadefelter har fått for kulørte farger. Kontrasten blir derfor stor innad i fasaden.

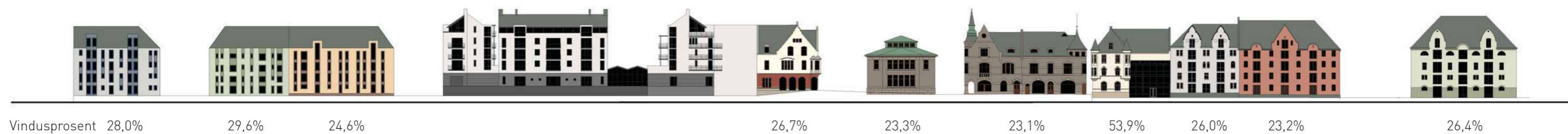
Bygningen til høyre viser hvor mye en bygning med mørk hovedfarge skiller seg ut fra resten av Brosundets fargekarakter.

Sammen viser bygningene kontrasten som kan oppstå om man velger nyanser uten hensyn til de omkringliggende bygningene og byen forøvrig.

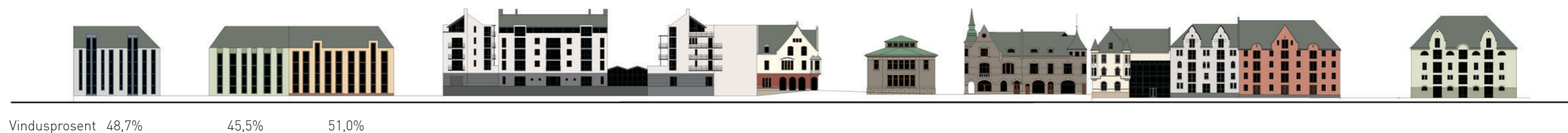
Konklusjon:

Variasjonen mellom fasadenes farger er en del av Brosundets fargekarakter og det er viktig at bygningene får farger som står til resten av sundet.

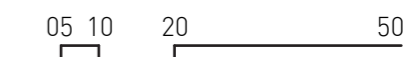
For mye variasjon kan skape uønsket kontrast mellom bygningene og gjøre at de skiller seg ut.

● Snitt 4

● Snitt 4a

Materialer

Snittene på denne og neste side diskuterer bruken av materialer. Materialene i Brosundet er typisk murpuss med innslag av naturstein som på Svaneapoteket.

Snitt 4:

Snitt 4 viser fasadereglene for hierarki og høydepunkt med enkelte markerte brudd på gesimslinjen og gjennomgående vertikaler samt det

gylne snitt i fasaden. Bebyggelsen overholder maksimumsgrensen på 30% vindu ved tilpasningslinjene.

Snitt 4a: Vindusprosent

I dette snittet overholdes reglene med unntak av vindusprosent. Prosentandelen blir så høy at glasset konkurrerer med hovedmaterialet. Særlig fasaden der vindusprosenten er 51%. Alle fasadene tøyser grensen på 30% langs tilpasningslinjen i

tillegg til grensen på 40% i resten av hensynssonen.

Fasadenes utforming, bruk av farge og material samt bygningenes takform og høyde gjør at en høyere vindusprosent ikke bryter markant med den historiske bebyggelsen

● Snitt 4

● Snitt 4b

Snitt 4b: Utypiske materialer

I dette snittet er fasadene uendret med unntak av materialbruk. Fra venstre, en bygning med stående trepanel og røde takstein. Bygningen i midten er kledd med glatte fasadeplater som gir gjenskinn. Til høyre er en bygning med liggende trepanel og enkelte fargesterke fasadeplater.

Konklusjon:

Vindusprosenten bør ikke konkurrere mot hovedmaterialet i fasade og bør holdes under 40%. Om denne regelen tøyes opp mot 50%, må reglene for farge, material, takform og bygningshøyde overholdes.

Treverk og glatte flater, slik som glass eller fasadeplater, er utyp-

iske materialer for Brosundet og murbyen generelt. Siden tilpasningslinjen går gjennom sundet er det spesielt viktig at materialene viser slektskap til den historiske bebyggelsen.

Illustrasjon 2: Brosundet

I forgrunnen ser vi indre del av sundet med Sjøbuene ute i vannkanten. Lenger bak vises det hvordan ny bebyggelse kan videreføre sundets kvaliteter.

Brosundets fargekarakter ivaretas med bygninger i varierte farger innenfor fargetendensene.

Den historiske gesimslinjen og den lineære karakteren til Brosundveggen videreføres. Høydene på

bebyggelsen sjenerer ikke sikten til landskapet i bakgrunnen. Den nye bebyggelsens materialitet og takform reflekterer det som er typisk for sundet.

Illustrasjon 3: Brosundets utløp

Illustrasjonen viser hvordan enden av sundet kan se ut når brosvandveggen, farger, materialer og fasadeuttrykk videreføres. Bygningene viser slektskap til bebyggelsen i resten av sundet. Bebyggelsens høyde ivaretar

sikten til fjellene bak.

Illustrasjon 4: Terminalen

Illustrasjonen viser hvordan ny bebyggelse forholder seg til terminalen og den historiske bebyggelsen. Tilpasningslinjen går mellom terminalen og ungdomsbebyggelsen

til høyre. Brosundet kan skimtes i enden av gateløpet. Terrenget faller ned mot sørsiden samtidig som bebyggelsen trappes opp.

KILDER

Smenes og Deinboll (2020) Jugendbyen i vekst - En visuell veileder for et utviklingsrettet Ålesund: Registreringer (Masteroppgave). Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Ålesund kommune (nyopptrykk 2001, mars). Verne - og byformingsplan for Ålesund sentrum. Hentet fra: <https://www2.alesund.kommune.no/tjenester/samfunnsplanlegging/styrende-planer/fag-og-handlingsplaner/bygg-og-bo-fag-og-handlingsplaner/3188-verne-og-byformingsplan-for-alesund-sentrum>

Ålesund kommune (2020). Bygningshøyder. Hentet fra: <https://kartserver.esunmore.no/webinnsyn/Content/Main.aspx?layout=alesund&time=637255820342084925&vwr=asv>

Aud Farstad. (2008). "Fra nasjonsbygging til kulturarv. Arkitektur i Ålesund 1904 - 2008". Hentet fra: https://www.jugendstilsenteret.no/jugendstil/jugendstilsenteret/arkitektur-og-bygningsvern/versions/ver/users/jugendstil/ArkitekturAalesund.pdf_1.pdf

Riksantikvaren (2017). Riksantikvarens bystrategi 2017-2020. Hentet fra: <https://www.riksantikvaren.no/veileder/riksantikvarens-bystrategi/>

Byantikvaren, Oslo kommune(2010). Fargesetting av 1800-tallsmurgårder i Christiania Hentet fra: <https://byantikvaren.files.wordpress.com/2015/05/fargesetting-murg-c3a5rd.pdf>

Figurer:

Figur 1, figur 2 og figur 3: NCS INFO,2011 (2018, 30 Desember) Fil: NCS_Colour_Circle_converted Hentet fra:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/ff/NCS_Colour_Circle_converted.jpg

Teksturer, materialer, Del 2, s. 72:

Murpuss

Judith Gille (Hentet 2020) Fil: 2ab01dd17cbe6891f794abcde378f964 Hentet fra:<https://i.pinimg.com/564x/2a/b0/1d/2ab01dd17cbe6891f794abcde378f964.jpg>

Hunker (Hentet 2020) Fil: 5ddf0702e5f2ed2ffa14754ce005e033 Hentet fra: <https://i.pinimg.com/564x/5d/df/07/5ddf0702e5f2ed2ffa14754ce005e033.jpg>

Gaudi DS (Hentet 2020) Fil: 6d378a296a2546c445d8533bf4ef5b3d Hentet fra: <https://i.pinimg.com/564x/6d/37/8a/6d378a296a2546c445d8533bf4ef5b3d.jpg>

Naturstein

Square Texture (Hentet 2020)Fil: diy019_stone_texture_fieldstone_brick_mortar_620_product_preview Hentet fra: <https://squaretexture.com/product/104-DIY-019-Stone-texture-fieldstone-brick-wall>

Tegl

Messala Ciulla (2018, 13. juli) Fil: photo-1531481517150-2228446fb6b0 Hentet fra: <https://unsplash.com/s/photos/brick-texture>

Vandersanden (Hentet 2020) Fil: 60-oud-brabant Hentet fra: <https://materials.brickarchitecture.com/bricks/vandersanden/60-oud-brabant>

YongFoto (hentet 2020) Fil: 71DsTgG-Fw4L._AC_SL1100_ Hentet fra: <https://www.amazon.co.uk/YongFoto-Photography-Backdrop-Background-Backdrops/dp/B07B67S6K6>

3dmd (Hentet 2020) Fil: green_brick_texture_tileable Hentet fra: <https://www.3dmd.net/gallery/large-brick-wall-texture-dark-green-fs146.html>

Immediate Entourage (Hentet 2020) Fil: Very_light_color_brick_wall.jpg Hentet fra: <https://immediateentourage.com/very-light-color-brick-wall/>

Betong

Bjorgvin Gudmunsson(hentet 2020), fil: Concrete-1.jpg Hentet fra: <https://jooinn.com/concrete-texture-21.html>

Bienenfisch Deisgn (Hentet 2020) Fil: beton-textur-003 Hentet fra: <https://www.bienenfisch-design.de/wp-content/uploads/2017/12/beton-textur-003.jpg>

Gustav Willeit (2016, 22 Juli) Fil:6947434146430e-076658450130ae69c6--architects-material Hentet fra: <https://i.pinimg.com/236x/69/47/43/6947434146430e-076658450130ae69c6--architects-material.jpg>